

Posolstvo svedkyne vernosti

Pred sto rokmi sa narodila bl. Zdenka Cecilia Schelingová, prvá blahoslavená Slovenka

str. 8

Vianoce: Zjavenie svetla

Ježiš prišiel na svet ako dieťa, dieťaťa sa nemusíme báť, ale môžeme mu uveriť

str. 16

Kresťanstvo v rozprávkach

Kresťanský svet v Dobšinského zbierke Prostonárodné slovenské povesti

str. 34

Óda na radosť

Narodenie Krista, Vrch Sinaj, 7. až 9. stor. po Kristovi

Ked' svitol onen deň, nič nenasvedčovalo, že jeho záver navždy predelí časy. No už od začiatku to nebol úplne bežný deň. Mestečko sa hemžilo pútnikmi, ktorí prišli „dať sa zapísať“ (Lk 2,3). Ich hovory sa miešali s krikom predavačov či zvukmi zvierat a vytvárali kakofóniu hmýrenia plného života. Ako ladenie nástrojov pred koncertom.

Nie, ten deň nebol úplne bežný. Patril síce ešte do starého sveta; akoby sa v ňom zhmotnili dovtedajšie dejiny. No na jeho konci, keď sa mestečko trochu upokojilo a stíchlo, a len sem-tam ožilo zamrčaním dieťaťa, tichou modlitbou bdejúceho, stonom trpiaceho či nočným zvukom zvieraťa, vtedy, tam, kú-

sok za odpočívajúcimi domami, v tichu biednej jaskynky pre zvieratá, sa schyľovalo k historickému Božiemu koncertu.

Tá noc, posledná starého sveta a prvá nového, vstúpila navždy do dejín. Ľudských i Božích. A prišla k nám ako jeden úžasný koncert. Concerto grosso. Absolútny meisterstück. Óda na radosť. Óda, ktorú o tisíc osemsto rokov neskôr vyspieval Ludwig van Beethoven.

Zatiaľ však všetko spí. Je ticho. A zrazu prichádza na svet Dieťa. Hlboké tóny, vystupujúce z ticha, dostávajú tajomný a božský ráz v pravom zmysle slova. Radosť zostupuje z nebies, obklopená nadprirodzeným pokojom, a svojím ľahkým dychom mojká nič netušiacie ľudstvo. Tíško sa vkráda do uzdravujúceho sa srdca, je nežná, až sa človeku žiada plakať. Nie nad Dieťaťom, ale nad svojou úbohosťou, ktorá sa vďaka Dieťaťu začína rozplývať a mení sa na vieru, nádej a lásku. Prichádza prvý záchvev radosti. A mocnie.

Už to nie sú tajomné hlboké tóny. Spojili sa s tónmi z nebies. Postupne, akoby nenápadne, hudba mohutnie, jej slávnostný ráz preniká do duší a radosť sa postupne zmocňuje bytosti. Radosť, ktorá sa dotýka tajomstva a pravdy, vtláča slzy do očí a mení sa na posvätné delírium lásky.

Tá noc je jeden úžasný koncert. A keď sa už zdá, že toľko radosti je na človeka priveľa, otvoria sa nebesá a počiatkové nemeslé tóny prerastajú do radostného fortissimo. „Množstvo nebeských zástupov“ spieva: „Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis“ (Lk 2, 13).

Concerto grosso! Raduj sa celý svet, každúcky človečik! *Puer natus est nobis!* Narodilo sa nám Dieťa! „Teraz si sa narodilo. A budeš sa rodiť z minúty na minútu, vždy z roka na rok, až do smrti sa budeš rodiť. Aj potom ešte. A nebudeš mať konca.“ rozochvený radosťou napíše Rudolf Dilong.

Puer natus est nobis! Božie dieťa. Narodilo sa na konci onoho dňa, ktorý sa začínal tak všedne. Akoby dnes. Deň plný zvykov, bolestí, zármutkov, ale aj malých radostí.

Tá noc musela prísť. A odvtedy prichádza stále. Každý rok, každý deň, každú sekundu.

Puer natus est nobis! A časy sa môžu opäť deliť. Vlastne – mali by sa. Na staré a nové.

Gloria in excelsis Deo!

Pochválený buď Ježiš Kristus!

PAVOL PRIKRYL

**Nezabudli
ste si
predplatit'
VOX?**

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Narodenie

Teraz si sa narodil. A budeš sa rodiť z minúty na minútu, vždy z roka na rok, až do smrti sa budeš rodiť. Aj potom ešte. A nebudeš mať konca. Nenarodil si sa, aby si zomrel. Muselo by zomrieť aj evanjelium.

Narodil si sa, máš život, to jest: prišiel si žiť. To pri tvojom narodení málokoho zaujíma. A prečo to zaujíma nás? Lebo si tu už vyše 2 000 rokov. Nie my sme o tom rozhodli, ale tvoj život. A zaujímavé, my sme zostali a ty si nie iný, ako pri narodení pred vyše 2 000 rokmi.

Ležíš v kolíske, tvárou k nebu. Veď ako inak vie dieťa ležať v kolíske! To nebo ti nebude nikdy d'aleko, vždy budeš tvárou obrátený k nemu. Teraz to ešte nevieš, že ťa bude zem omínať. No ani potom to nebudeš vedieť rozlišovať, ako máš nohy na zemi a ako sa držíš tvárou neba.

Zdá sa, že ti ktosi pri kolíske chýba. Málo je tých, čo sa radujú pri tvojom narodení. Boh ťa berie na ruky, oznamuje v nebi tvoje narodenie a celé nebo sa raduje. Chodník od človeka k človeku bude ti raz zarastať. Tí z neba ti ho budú pod nohami plieť.

Aj vietor by ťa ľahko odniesol so smetím po všetkých kútoch ulíc. A neodtrhne z handričiek na tebe ani nitky. Tak dobre ťa obliekli v nebi.

Ó, nenarodil si sa osamelo! I mnohé kvietky sa narodili, na ktoré ty dýchneš, ako na teba dýchol teraz Stvoriteľ. Prišiel si ich pojať za ruku do neba. Treba ti teraz hovoriť len o nebi, o raji, kým oči neotvoríš. Potom uvidíš, že ten raj je tu dobre zamknutý, na sedem zámkov. Teraz, ako dieťa, plačeš nad tým iba nevedomky. No, nemaj obáv. Tí z neba ťa potom nenechajú ani vedome plakať nad tým, čo tu ešte zostalo z toho strateného raja.

Obzrieš sa za inými pašienkami. Obrátiš oči na iné polia. Tak sa to stane.

Ty budeš milovať kríž, objímaš ho s láskou, čo v твоjich časoch nerobil nikto. Ani v našich časoch sa to nestáva. My kríž nesieme, lebo ho máme na krku, ale nemilujeme ho a neobjali sme ho s láskou. Povedz všetkým, že je to možné tomu, kto ťa najprv objal ako ukrižovaného. Povedz tým, ktorým nik nepofúka na rany, že tak sa končí slzavé údolie a d'alej sa už ide len s ranami, ktoré nebolia. Pritúliš tých chudákov k srdcu, ktoré bude ako oheň; ukážeš, ako páli láska a na popáleniny nebudú si chcieť dať obvaz.

To všetko pri tvojom narodení sa ešte nevie. Teraz môžeš i plakať, ako dieťa v kolíske plače, a ten plač nikomu nič nedá. No, budeš dorastať, dostaneš sa na cesty Božie, na ktorých sa tiež plače a tvoj plač zachráni tých, pri ktorých budeš raz plakať.

Treba svet zachrániť, od jednej štácie k druhej. Bude ich štrnásť.

Ten svet, na ktorý si sa prišiel narodiť tak d'aleko, až k nám, je znova svetom pre teba. Doba v ktorej žijeme, sa volá dobou pre tvoje narodenie.

Len pod', Dieťa, keď si sa narodilo. Svet je tu, bude ho treba liečiť – my už vieme, čím – tebou.

RUDOLF DILONG, OFM
(Podľa knihy *Svätec z Assisi*)

Vianoce sú pre pápeža Františka kontempláciou nad tým, ako Boh navštevuje svoj ľud

Nebojte sa nehy

Svätý Otec František poskytol v decembri 2013 svoj prvý vianočný „pápežský“ rozhovor talianskemu denníku *La Stampa*. Uverejňujeme podstatnú časť tohto rozhovoru.

Čo pre vás znamenajú Vianoce?

Stretnutie s Ježišom. Boh vždy vyhľadával svoj ľud, viedol ho, opatroval, sľúbil mu, že mu bude vždy nablízku. V *Piatej knihe Mojžišovej* čítame, že Boh kráča s nami, vedie nás za ruku ako otec svojho syna. To je na tom krásne. Vianoce sú stretnutím Boha so svojím ľudom. Je to útecha, tajomstvo útechy. Vianoce pre mňa boli vždy práve toto: kontemplácia nad tým, ako Boh navštevuje svoj ľud.

Po polnočnej omši som mnoho ráz zostal pár hodín sám v kaplnke, keď som potom ešte slúžil rannú, zotrval som práve v tejto hlbokéj úteche a pokoji. Pamätám sa na jednu takúto noc modlitby tu v Ríme, po omši v rezidencii Centra Astalli. Tuším, že to boli Vianoce v roku 1974.

Čo hovoria Vianoce človeku dneška?

Hovoria o nehe a nádeji. Keď sa s nami Boh stretne, hovorí o dvoch veciach. Po prvé – majte nádej. Boh vždy otvára brány, nikdy ich nezatvára. Po druhé – nebojte sa nehy. Ak zabúdajú kresťania na nádej a nehu, stávajú sa chladnou cirkvou, ktorá nevie, ako ďalej a zaplieta sa do ideológií, do svetských postojev. Božia prostota však hovorí: bež dopredu, ja som Otec, ktorý ťa pohladí.

Desí ma, keď kresťania strácajú nádej, schopnosť objat' a pohladit'. Preto,

keď hľadím do budúcnosti, hovorím rád často o deťoch a starých ľuďoch, o tých najbezbrannejších. Keď som ako kňaz chodil do farností, vždy som sa usiloval preukazovať nehu najmä deťom a starým ľuďom. Mne samému to robí dobre a pripomína mi to nehu, ktorú má Boh k nám.

Ako sa dá vôbec veriť, že Boh, ktorý je Nekonečný a Všemohúci, sa stáva takým malým?

Grécki otcovia tomu hovorili „synkatabasis“, doslova *spoluzostúpenie*. Boh zostupuje a zostáva s nami. To je jedno z Božích tajomstiev. Ján Pavol II. v roku 2000 v Betleheme povedal, že Boh sa stal dieťaťom úplne závislým od starostlivosti otca a matky. Preto nám Vianoce prinášajú toľko radosti. Necítíme sa už osamelí, Boh zostúpil, aby zostal s nami. Ježiš sa stal jedným z nás, pre nás trpel a skončil zle, ako zločinec.

Vianoce sa často vykresľujú ako preladená rozprávka. Ale Boh sa narodil do sveta, v ktorom je aj mnoho utrpenia a biedy.

To, čo čítame v evanjeliu, je posolstvo radosti. Evanjelisti zachytili radosť. Neuvažujú o nespravodlivom svete, nepýtajú sa, ako to, že sa Boh narodil do sveta, ktorý je práve takýto. To všetko je výsledok našich úvah – o chudobných,

o dieťati, ktoré sa rodí v biednych podmienkach. Vianoce nie sú sťažnosťou na sociálnu nespravodlivosť, na chudobu, ale ohlásením radosti. Všetko ostatné sú dôsledky, ktoré z toho vyvodzujeme. Niektoré právom, iné nie tak úplne a ešte iné, ktoré sú ideologizované. Vianoce sú radosť, náboženská radosť, vnútorná radosť z Boha, zo svetla a z pokoja. Ak niekto nie je schopný prežívať túto radosť alebo je v ľudskej situácii, ktorá mu ju nedovoľuje pochopiť, prežíva tento sviatok v svetskej zábave. Medzi hlbokou radosťou a svetskou zábavou je však rozdiel.

Sú to vaše prvé Vianoce ako hlavy Cirkvi, Vianoce vo svete, v ktorom nechýbajú konflikty a vojny...

Boh nikdy nedáva dar tomu, kto ho nie je schopný prijať. Ak nám ponúka dar Vianoc, je to preto, lebo ho všetci dokážeme pochopiť a prijať. Všetci, od najväčšieho svätca po najväčšieho hriešnika, od najčistejšieho človeka po toho najskazenejšieho. Aj najskazenejší človek má túto schopnosť – snád', chudák, trochu zhrdzavenú – ale má ju.

Vianoce sú v týchto časoch plných konfliktov volaním Boha, ktorý nám dáva tento dar. Chceme ho prijať, alebo dáme prednosť iným darčekom? Vianoce vo svete plom vojen vo mne evokujú Božiu trpezlivosť. Hlavná vlastnosť Boha, ukázaná v *Biblii*, je, že on je láska. On na nás čaká, nikdy sa v tom neunaví. Dáva dar, a potom čaká. Deje sa to v živote každého z nás. Sú aj takí, ktorí Boh i jeho dar ignorujú. Boh je však trpezlivý a pokoj vianočnej noci je odrazom trpezlivosti, ktorú má Boh s nami.

Viac rás ste sa stretli s ťažko chorými deťmi. Čo sa dá vôbec povedať tvárou v tvár takto nevinnému utrpeniu?

Jedným z učiteľov života bol pre mňa Dostojevskij, a jeho explicitná i implicitná otázka *Prečo trpia deti?* mi vždy ležala na srdci. Vysvetlenie nemáme. Prichádza mi však na myseľ takýto obraz: V určitom životnom období sa dieťa „prebudí“, mnoho vecí nechápe, cíti sa ohrozené, a tak sa začína pýtať ocka a mamičky. Je to vek otázok „Prečo?“. Keď sa syn takto pýta, všetko nepočúva, čo mu hovoríš, ale okamžite ti skáče do reči s novými „Prečo?“. To, čo hľadá, je viac než vysvetlenie, je ocok pohľad, ktorý mu dáva istotu.

Jediná modlitba, ktorá mi prichádza na um pred trpiacim dieťaťom, je modlitba takýchto *Prečo. Prečo, Pane?* On

mi však nič nevysvetľuje. No ja cítim, že sa na mňa díva. A tak môžem povedať: „Ty vieš prečo, ja to neviem a ty mi to neprežrádzaš, ale dívaš sa na mňa a ja Ti dôverujem, Pane, zverujem sa tvojom pohľadu.“

Ak hovoríme o utrpení detí, nesmieme zabúdať na tragédiu tých, ktorí trpia hladom...

Jedlom, čo nám zostáva alebo ktoré sa vyhodí, by sme mohli nakrmiť množstvo ľudí. Keby sa nám podarilo neplytvat', distribuovať potraviny, hladu na svete by významne ubudlo. Hlboko na mňa zapôsobil štastika, podľa ktorej na svete 10 tisíc detí denne umiera hladom. Mnoho detí plače od hladu.

Nedávno bola na stredajšej audiencii za zábradlím mladá mamička s niekoľkomesačným dieťaťom. Keď som išiel okolo, dieťa usedavo plakalo. Matka ho hladila. Povedal som jej: „Pani, myslím si, že ten malý má hlad.“ Odpovedala: „Áno, už by bol čas...“ Povedal som: „Tak mu dajte, prosím vás, jesť!“ Zahanbila sa, nechcela dojsť na verejnosti, navyše, keď okolo išiel pápež... No to isté by som chcel povedať celému ľudstvu: „Dajte jesť druhým!“ Tá žena mala mlieko pre svoje dieťa, vo svete máme dosť potravín, aby sa nasýtili všetci. Keď ich dopravíme k tým,

ktorí ich potrebujú, významne prispejeme k riešeniu tragédie hladu vo svete. Chcel by som zopakovať ľudstvu to, čo som povedal tej matke: Dajte jesť tým, ktorí majú hlad! Nádej a neha Božieho narodenia z nás striasajú ľahostajnosť.

Aký je správny vzťah medzi Cirkvou a politikou?

Musí to byť vzťah zároveň paralelný i konvergentný. Paralelne preto, lebo majú svoju vlastnú cestu a rôzne úlohy. Zbiehavé len tam, kde ide o pomoc ľuďom. Ak vzťahy konvergujú skôr, je to tam, kde o ľudí nejde, alebo sa na nich

skrátka kašle, začína sa súžitie s politickou mocou, ktoré sa končí zahŕňaním Cirkvi: obchody, kompromisy atď. Je nutné zachovať paralelnosť, každý podľa svojej metódy, svojich úloh a poslania. Zbiehavosť len pre obecné dobro. Politika je ušľachtilá, je jedna z najvyšších foriem charity, ako hovoril Pavol VI. Špiníme ju, keď ju používame ako obchod. Aj vzťah medzi Cirkvou a politickou mocou môže byť skorumpovaný, ak nekonverguje výlučne pre spoločné dobro.

ANDREA TORNIELLI/La Stampa
(Snímky: CNS, tg)

~ L 97. 11 ~

„Vychádza SVETLO spravodlivému a RADOSŤ tým, čo majú srdcia úprimné.“

Vianoce

plné SVETLA a RADOSTI z narodeného Kráľa
Vám praje tím TV LUX!

Hovorca KBS Martin Kramara o *Istanbulskom dohovore* a o jeho možných dopadoch

Zosmiešniť, umlčať, zakázať

Predseda slovenskej biskupskej konferencie bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský vydal 25. 11. 2016 vyhlásenie k *Istanbulskému dohovoru*. Je to dokument, ktorý sa venuje téme násilia páchaného na ženách.

Arcibiskup Stanislav Zvolenský vo svojom vyhlásení zdôraznil, že akékoľvek násilie páchané na ženách je absolútne neprijateľné, nemožno ho tolerovať, a treba vyvinúť všetko úsilie na jeho zastavenie. Dodal však, že téma ochrany žien je taká vážna, že pokusy o podsúvanie iných tém v jej rámci sú neprípustné.

PROTI SILNÉMU PRÚDU

Istanbulský dohovor, ktorý by mal časom platiť v celej Európskej únii, totiž obsahuje novú definíciu slova *rod*. Ten už nemá byť spojený s biologickým pohlavím, ale chápe sa ako sociálny konštrukt. Zároveň je v dokumente vyjadrená požiadavka o vyučovaní tzv. nestereotypných rolí v školách a vo vzdelávacích zariadeniach. Arcibiskup upozornil na pretlačenie tzv. gender agendy pod rúškom dobrej veci, teda boja proti násiliu na ženách, a vyjadril názor, že takúto podobu dokumentu by naša krajina nemala prijať.

Postavil sa tak proti silnému prúdu. S podporou desiatok tisíc eur zo štátnych zdrojov už totiž na Slovensku beží mediálna kampaň za prijatie tohto do-

hovoru. Okamžite sa ozvali komentátori, ktorí napísali, že „zbožní muži v ženských róbach“ netušia, o čom tárajú, sú „pokrytci“ a „klamú“ spoločnosť. Definícia rodu je vraj v dokumente len „pre potreby dokumentu“ – tak ako to zvykne bývať pre lepšie chápanie vo všetkých podobných prípadoch – a nejde tu o zavádzanie ničoho nového alebo neprijateľného.

Nie je dost' priestoru na to, aby sme sa venovali kultivovanosti a úrovni vedenia tzv. verejnej diskusie v mienkotvorných médiách. To by bolo na osobitnú príležitosť. Za prijateľné sa na adresu názorového protivníka pokladá používanie zosmiešňujúcich výrazov a nadávanie do klamárov, pokrytcov, zaostalých nechápavcov.

Zostaňme však pri argumentoch.

NÁLEPKOVANIE

Ak by definícia v *Istanbulskom dohovore* bola „len pre potreby dokumentu“, nemali by sme minulý rok milión ľudí na rímskych námestiach, ktorí prišli protestovať proti gender neutrálnej školskej reforme v Taliansku. Krok za krokom, pomaličky, ideológia kolonizuje

spoločnosť. Začne sa to nenápadnou definíciou, na ktorú sa potom možno odvolávať, a ide sa stále ďalej. Taliani si protestmi už nepomohli, reforma prešla, ľudia v uliciach označili za odporcov ľudských práv.

Ak si človek všimne, kam isté veci smerujú, aký majú vývoj v zahraničí, a vyjadrí sa k nim na domácej pôde skôr, než sa zopakujú aj u nás, je označený za pokrytca a luhára, prípadne nechápavca, ktorý nevie, o čom točí. Alebo konšpirátora, ktorý všade vidí trójske kone.

FRANCÚZSKY NONSENS

Pridám teda ešte jednu poznámku. Nedávno bol zverejnený list iného predsedu národnej biskupskej konferencie – francúzskej. Arcibiskup Marseille Georges Pontier napísal francúzskemu prezidentovi žiadosť, aby zastavil legislatívu, ktorá má de facto zakázať pro-life webové portály v celej krajine. Dôvod? Zaujatosť. Vraj sa navonok prezentujú neutrálne, ale v skutočnosti sú zaujaté voči potratom. A to je neprijateľné, treba ich zakázať. Dať ich do jedného vreca so stránkami, ktoré nabádajú dievčatá k chorobnému chudnutiu, anorexii, alebo chlapcov ku vstupu do teroristických organizácií. Takéto stránky už francúzska legislatíva dala vypnúť – tvárili sa totiž neutrálne –, ale v skutočnosti boli názorovo zaujaté a škodlivé.

Rovnako teda aj pro-life. Tvária sa vraj vo svojich dizajnoch neutrálne, ale keď tam dievča napíše alebo zavolá na ponúkanú telefónnu linku pomoci, pokúšajú sa ju od potratu odhovárať. Sú teda dopredu zaujaté. Možno vám to znie zvláštne, ale Francúzsko má od roku 1993 legislatívu, ktorá ženám garantuje, že im nik nesmie brániť vo vykonaní potratu. Prednedávnom sa zrušilo pravidlo jedného týždňa, počas ktorého si žena mala rozmyslieť, či naozaj chce ísť na potrat, keď oň prišla požiadať – predtým, než lekár pristúpil k jeho vykonaniu. A teraz prišli na rad aj internetové stránky pro-life.

PROTI PRO-LIFE

Pri detailnejšom pohľade na problematiku možno zistiť, že často navštevovaná stránka, ktorá sa venuje problematike potratov vo Francúzsku, má kresťanské pozadie. Ak si niekto zadal

»»

internetového vyhľadávača spojenie slov týkajúce sa abortu, najčastejšie ho vyhľadávač priviedol práve na túto stránku. Jej dizajn je naozaj veľmi neutrálny, je tam ponúknutá možnosť zatelefonovať, porozprávať sa, poradiť sa. Nikde sa nepíše, že stránka s potratmi nesúhlasí. A to je tá chyba.

Keď si totiž kliknete na štátom sponzorovanú stránku ministerstva zdravotníctva, ktorá sa venuje téme potratov, veci sú úplne jasné. V rohu je fotografia s potetovanou ženskou rukou, na nej nápis hovoriaci jasnou rečou: moje telo, moje rozhodnutie. Na ďalšej podobnej fotke slová *Potrat je právo!* Ťažkosť však spočíva v tom, že táto stránka je menej navštevovaná, a tí, ktorí sa k danej téme chcú niečo dopátrať, častejšie navštívia tú nevyváženú, zaujatú stránku, v pozadí ktorej pracujú dobrovoľníci, usilujúci sa žene ponúknuť aj také informácie, ktoré by ju mohli od rozhodnutia zbaviť sa dieťaťa a odradiť.

To sa však pokladá za psychologický a morálny tlak, ktorý je podľa nového zákona neprijateľný.

ZAKÁZANÁ MODLITBA

Ak u nás existuje iniciatíva modlitieb 40 dní za život, vo Francúzsku na také niečo môžete zabudnúť. Modliť sa pred budovami inštitúcií, ktoré vykonávajú potraty, vám zákon nedovoľuje.

Možno si spomeniete na prípad aktivistu, ktorý vstúpil do takejto budovy, aby ťarchavej žene podal štrikované topánky pre bábätko predtým, než spraví rozhodnutie. Skončil na súde, prirodzene. A teraz tam môžu skončiť už aj prevádzkovatelia internetových pro-life stránok. V lepšom prípade dostať pokutu 30 000 eur. Ak vám to znie ako zo zlého vtipu, nemýľte sa. Toto je realita.

Arcibiskup Pontier sa pýta prezidenta, či už dobrým francúzskym občanom bude možné byť len v prípade, že človek nemá odlišný pohľad na potraty. Apeluje na slobodu slova a demokratické princípy a prosí prezidenta, aby takýto zákon zastavil. Uvidíme, kam to celé dospeje.

DÉJÀ VU?

Ak sme si mysleli, že pojem *umlčaná Cirkev* mal opodstatnenie len v kontexte bývalého režimu, tak sme asi, bohužiaľ, ďaleko od pravdy. Kam vedú – krok za krokom, všetko v mene tých najlepších úmyslov – praktiky nových, súčasných „neomylných“ ideológií, vidíme na príklade zahraničných štátov. Zosmiešniť, umlčať, zakázať. Postaviť mimo zákona. A stačí ísť po Ariadnovej

Snímka: archív

niti, aby sme si všimli, kam siahajú začiatky týchto spôsobov, týchto výsledkov.

Upozornite na to, a povedzte, že my nechceme ísť rovnakou cestou – a nazvú vás pokrytcom, ktorý nevie, „o čom točí“. Svojím spôsobom je šťastie, že súčasný pohľad do francúzskych otázok nám odкрýva už celkom nepokry-

tecký obraz: právo na názor existuje. Ale musíte mať ten správny, jediný prípustný názor.

Vy, ktorí patríte medzi skôr narodených: nepripomína vám to niečo?

MARTIN KRAMARA/RV

(Medzitimulky: redakcia)

(Ilustrácia: Sophie Tarantinová: *Nesprávna voľba*)

Vyhlásenie predsedu KBS k Istanbulskému dohovoru

Predseda Konferencie biskupov Slovenska (KBS) Mons. Stanislav Zvolenský vydal vyhlásenie k Istanbulskému dohovoru. Vyhlásenie prinášame v plnom znení.

Násilie páchané na ženách v akejkolvek podobe je neprípustné a odsúdeniahodné. Nikdy ho nemožno tolerovať a musíme vyvinúť všetko úsilie na jeho zastavenie. Tému ochrany žien pred násilím však pokladáme za takú vážnu, že pokusy o podšúvanie iných tém v jej rámci, napríklad rodovej ideológie alebo výučby tzv. nestereotypných rolí v školách, považujeme za neprijateľné.

Definícia rodu, tak ako ju zavádza Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu a domácejmu násilliu a o boji proti nemu, prijatý 11. mája 2011 v Istanbule, oddeľuje rod od pohlavia. Chápe ho ako „sociálny konštrukt“, ako premennú, ktorá nesúvisí s biologickým pohlavím. Vychádza z predpokladu, že ľudská osoba sa rodí ako „neutrálna“ bytosť a mužskosť, ženskosť, či iný rod vznikajú vplyvom výchovy, spoločenských okolností alebo na základe osobnej voľby. Takéto chápanie však protirečí ľudskej skúsenosti i zdravému úsudku.

Istanbulský dohovor v predkladanej podobe môže vyústiť do porušovania práv rodičov na výchovu detí i do porušovania náboženskej slobody. Zavádza boj proti „rodovým stereotypom“, ktorého nástroje sú ľahko zneužiteľné. Môže spôsobiť potlačanie tých mimovládnych organizácií a cirkví, ktoré prejavujú nesúhlas s rodovou ideológiou. Subjekty dlhodobo aktívne v ochrane žien tak budú čeliť riziku priamej diskriminácie.

Ideologické zaťaženie v takomto dôležitom dokumente pokladáme za kontraproduktívne. Nakoľko väčšina tém, ktorým sa *Istanbulský dohovor* venuje, patrí do výhradnej kompetencie členských štátov EU, apelujeme na vládu SR, aby nepodľahla medzinárodným tlakom, a na základe práva subsidiarity dohovor neratifikovala. Zároveň sa obraciame na Vládu SR, aby využila prostriedky, ktoré má k dispozícii a na európskej úrovni namietala proti prístupiu EÚ k Istanbulskému dohovoru.

V Bratislave 25. novembra 2016

Pred sto rokmi sa narodila bl. Zdenka Cecília Schelingová, prvá blahoslavená Slovenka

Posolstvo svedkyne vernosti

Dňa 14. septembra 2003 v Bratislave-Petržalke sv. Ján Pavol II. blahorečil biskupa Vasil'a Hopku a rehoľnú sestru ZDENKU CECÍLIU SCHELINGOVÚ, ktorá je vôbec prvou blahoslavenou Slovenkou.

Sestra Zdenka sa narodila 24. decembra 1916 v Krivej na Orave krátko pred polnocou manželom Pavlovi Schelingovi a Zuzane, rod. Pánikovej, ako desiate dieťa. O tri dni, 27. decembra 1916, prijala na sviatok svätého apoštola Jána krst, pri ktorom jej rodičia dali meno Cecília.

Detstvo prežila v rodnej obci, ktorá mala silný kresťanský charakter. V rodine Schelingovcov sa tak už od skorého detstva každému vstiepovala úcta nielen k všetkým rodinným príslušníkom, ale i k ostatným ľuďom v dedine, najmä starším. Aj pravidelnej vrúcnej modlitbe sa deti v rodine priúčali od mala. To všetko malo veľký vplyv na duchovný život malej Cecílie. Radosťné a pokojné detstvo prežité vo veľmi skromných podmienkach, no početná rodina a rodný kraj zanechali trvalú stopu v jej myslení a prežívaní.

REHOĽNÍČKA

V roku 1929 na pozvanie kňaza Viktora Milana prišli do Krivej milosrdné sestry svätého Kríža. Ich prítomnosť a požehnaná činnosť v dedine mali vplyv na životné povolanie Cecílie.

Na cestu zasväteného života nastúpila Cecília ako dospievajúce pätnásťročné dievča so zdravým a bohatým citovým

životom. Milovaná rodičmi, súrodencami, formovaná životom viery a príkladným životom kňaza vo farnosti, vidiac obetavý život rehoľných sestier v jej rodnej obci bola schopná otvoriť svoje srdce univerzálnej Kristovej láske.

Po skončení odbornej a duchovnej formácie pracovala ako zdravotná sestra v Štátnej nemocnici v Bratislave, krátko v Humennom a opäť v Bratislave. Dňa 29. februára 1952 ju kvôli pomoci väzneným kňazom zatkli. Pobyt vo vyšetrovacej väzbe sa spájal s bezohľadným mučením. Dňa 17. júna 1952 sestru Zdenku odsúdili za údajnú velezradu na 12 rokov straty slobody a na 10 rokov straty občianskych práv.

V modlitebnej knižke *Prameň z Boha* (1940) z obdobia jej pôsobenia v Humennom, má vlastnou rukou napísané slová, ktoré – ako sa neskôr ukázalo – boli akoby mottom jej života. „*Pane, moja duša stojí pred tebou ako krásny jarný deň, plný kvetu, vône, jasú. Čo urobíš s tou jarou, Pane? Pošleš kruté, sparné dni, že odpadnú kvety, zmizne vôňa, umlknú spevy? Nuž, Pane, staň sa vôľa tvoja. Však len tak dozrieva bohaté ovocie. Len jedného ma chráň: netrešci ma tak, aby tá krásna jarná krajina mojej duše mala ostať navždy krajinou síce pokojnou, ale bez snahy, bez*

práce, bez skúšok, bez pokroku, krajinou mŕtvou tebe i mojim bližným.“

POETICKÁ DUŠA

Pri spätnom pohľade na život bl. sestry Zdenky vidíme, že jej život nebol ani bez skúšok, ani bez pokroku. Bol to život naplnený vernosťou, dôverou, milosrdenstvom a odpúšťaním. K ľuďom, osobitne k chorým a trpiacim, mala prirodzenú schopnosť empatie a ochotne pomáhala tam, kde vnímala volanie po milosrdnej láske.

Sestra Zdenka nezabúdala ani na svojich najbližších. Veľmi intenzívne prežívala svoj vzťah k príbuzným, k oravskej prírode, ktorý sa vystupňoval zvlášť vo väzení, keď jej bolo všetko znemožnené. V jej listoch z väzenia môžeme čítať: „*Maminku mi šetríte. V duchu sa prenesiem do zelene našich hôr, a tak tlmím svoju bolesť...*“

Jej duch bol vnímavý na krásu prírody i krásu ľudských duší. Mala v sebe poetické vlohy, o čom svedčia jej zápisníky a listy.

VIANOČNÝ LIST

Osobitnú pozornosť si zaslúži vianočný list z roku 1949, ktorý písala bratovi Cyrilovi: „*Všetko je presýtené mäkkou vianočnou náladou, ba zdá sa, že každá snehová hviezdička nesie vianočné blahoželanie. Keď nás aj diaľka odľučuje, ale srdcia sú blízko a odovzdávajú si svoje city. Akým pocitom radosti a vďaky musí zliať naše srdce skutočnosť, ktorú práve ideme sláviť – Slovo sa telom stalo. Pozorujeme ho v jeho*

»»

jednoduchých jasliach. Hľa, Boh, ktorý všetko môže, je povitý v plienkach. Boh, ktorý vie všetko, onemel, nehovorí. Boh, ktorý riadi všetko, treba nosiť v náručí. Kto ho pohol k tomu, aby opustil pravicu Otca a položil sa do jasiel, aby prestal kraľovať na nebesiach a položil sa na slamu? V nebi oblažuje svätých a rozpaľuje serafínov, a prišiel na zem triasť sa zimou? Prečo to všetko? Lebo nás miloval! Nože, milujeme ho aj my. Nežiada nič iné, iba našu lásku. Prišiel, aby nám dal život, ktorým je len on. Boh sa stal schopným trpieť, a tým sa nám najviac priblížil. Prijmime ho preto srdcom povďačným a plným lásky, vtedy bude aj on ochotný prísť a narodiť sa v ňom. V tom zmysle vám želim požehnané sviatky, aby ste často – ba vždy, slávil Vianoce vo svojom vnútri. Nech Božie dieťa betlehemské naplní vaše duše pokojom a radosťou. V spomienke pri Vás sestra Zdenka“

Pred vstupom do rehole (vľavo) a ako rehoľníčka

VERNOSŤ

Svedectvo Zdenkinho duchovného života pomáha vstúpiť do hlbšieho vzťahu s Bohom. Aj v terajšom zmaterializovanom svete vydáva svedectvo o viere, nádeji a láske. Ukazuje aj súčasnému zmätenému ľudstvu cestu návratu k trvalým hodnotám, ako sú vernosť, dôvera, odpustenie a z toho vyplývajúca radosť.

Život sestry Zdenky je svedectvom vernosti. Vernosť je vzácna hodnota, ktorá sa, žiaľ, vytráca z nášho slovníka, a čo je horšie – aj z našich vzťahov.

Prameňom našej vernosti k Bohu je Božia láska k nám. Tak to bolo aj v živote sestry Zdenky. Uverila v Božiu lásku. Vo viere v Božiu lásku sme však schopní byť verní Bohu. Keď sme verní Bohu, sme verní aj človeku. V živote bl. Zdenky je vernosť zreteľne čitateľná. „Spolahlivým skúšobným kameňom pravej lásky je vernosť,“ píše. Svoju vernosť osobitne dokázala v najťažšom úseku svojho života.

Vo vyšetrovacej väzbe zobrala na seba všetko, nikoho neprezradila, statočne mlčala, lebo si vážila kňazov i svoje spolusestry, a nikomu nechcela ublížiť. Stálo ju to veľa trpkého ponížovania, neľudského mučenia, ale ostala verná Bohu a neprestala milovať ľudí, a čo je obdivuhodné, ani tých, ktorí jej ubližovali. Pre sestru Zdenku bola vernosť skutočne taká dôležitá, že za ňu platila utrpením i obetou svojho mladého života. Vo väzení verne obstála v skúške. Nepravosť a násilie, ktoré sa na nej páchalo, ju nezlomilo. Ublížovali jej telo, jej ľudskej dôstojnosti, ale nie jej lásku.

Milovala a odpúšťala. Zlo nemalo prístup do jej duše zjednotenej s Bohom.

Bl. sestra Zdenka sa za verné plnenie svojich povinností vrúčne modlila, o čom svedčí krátka modlitba v jej zápisníku: „*Môj milý Spasiteľ, nedopušť, aby som zľahostajnela vo vernom plnení povinností svojho povolania.*“

Modlitba bola pre ňu školou vernosti. Uvedomovala si, že Boh nás stvoril na trvalý vzťah, a preto sa nemáme báť opravovať svoje vzťahy skôr, ako by sme ich bez rozmyšľania prerušili. Práve vernosť je korunou každého vzťahu a známkou jeho zrelosti, o čom svedčí aj život sestry Zdenky. Tento jej postoj sa stal pozvudením pre mnohých, aby sa modlili za vernosť a vytrvalosť vo svojom životnom povolaní.

DÔVERA

Dôvera bola a je silou svätých. Vidíme to celkom zreteľne aj v živote bl. Zdenky. Dôveru v Božie riadenia vyjadrila slovami: „*Náš život je v rukách Kristových. Jeho všemohúcnosť nás dokáže urobiť šťastnými, čokoľvek nás zastihne dnes alebo zajtra, do smrti, on o tom vie a pri všetkom nás žehná. Jeho všemohúcnosť neopustí ani na jeden deň naše slabé ruky, jeho dobrotivosť rovná všetky cesty nášho života.*“

Z tejto istoty sestra Zdenka žila osobitne v čase utrpenia a väzenskej samoty. Dôverovala Bohu, ktorý všetko môže, a tak si ho uctievala svojou dôverou.

„*Ježiš môže všetko, dôvera v neho robí zázraky.*“ Tieto úžasné, silné a pravdivé slová plné nádeje v zápisníku sestry Zdenky hovoria o tom, že dôvera

vyrastá z viery. Každodenná osobná modlitba posilňovala jej vieru, a tá ju viedla k dôvere. Tá je pre každého dôležitá nielen vo vzťahu k Bohu, ale aj vo vzájomných medziľudských vzťahoch na každej úrovni: v rodine, v škole, na pracovisku, vo farnosti, všade tam, kde sa schádzajú ľudia. Kde je dôvera, tam sú vzťahy pevnejšie, tam sa žije aj pracuje radostnejšie.

ODPUSTENIE

Životný postoj sestry Zdenky je vlastne pozvaním k odpusteniu ako najväčšiemu prejavu milosrdenstva. Ono obnovuje, upevňuje a buduje vzťahy. Odpustenie sa však rodí v srdci človeka tak, ako všetko ostatné dôležité.

Pápež František pri otvorení Roku milosrdenstva povedal: „*Radostou Boha je odpúšťať. Boh je milujúci Otec, ktorý vždy odpúšťa a má milosrdné srdce pre každého z nás.*“ Sestra Zdenka žila z tejto milosrdnej Božej lásky. Láska k Bohu a úcta k človeku ju urobili veľkou práve v odpúšťaní. Vo väzenskej nemocnici na Pankráci povedala pani Helene Kordovej: „*Odpustenie je najväčšia vec v živote.*“ Tieto slová sa pani Helenke vryli do srdca. O tomto okamihu povedala: „*Vďaka sestre Zdenke som pochopila, čo znamená odpustiť. Pomohla mi prejsť najtemnejšími dňami môjho života.*“

Svedectvo o plnom prežívaní Božieho odpustenia je vlastne svedectvom srdca sestry Zdenky, ktoré neprechovávalo ani najmenšiu trpkosť vo vzťahu k ľuďom. Ktosi múdro povedal, že odpustenie je ako embólia. Blokuje obe osoby. K odpusteniu je najťažší prvý

krok, tie ďalšie kroky nás privedú k vnútornej radosi a k pokoju, ktorý bez odpustenia nenájdeme. Človek, ktorý nechce odpustiť, najväčšmi škodí sám sebe. Odpustenie uzdravuje predovšetkým nás samých, uzdravuje naše srdce.

PRIZNANIE SA

V zápisníku blahoslavenej Zdenky nenájdeme zmienku o hneve, o nenávisti, o túžbe po pomste. Láska prekoná aj ľudskú zlobu, ako to vidíme v jej živote. Vieme o nej, že sa modlila za tých, ktorí ju odsúdili a ktorí jej ubližovali. Túto modlitbu vnímala ako dôležitý rozmer milosrdenstva. Jej veľkodušná obeta priniesla ovocie v obrátení sudcu Korbulyho.

Lenže rovnako, ako je dôležité vedieť odpustiť, je dôležité aj vedieť prosiť o odpustenie. Odpustenie predpokladá pokorné uznanie si vlastných slabostí. Sestra Zdenka o tom napísala: „*Ak sme narobili chyby, nezvalujme to na iných, na vonkajšie príčiny, na choroby či počasie, ale úprimne sa k nim priznajme. Práve to je pre nás potrebné, nech nás aj tí druhí pokladajú za nedokonalých.*“

Pravda o nás samých je pre nás dar a treba vedieť odpustiť aj sebe samému. Je to dôležité. Vychádza to z dôvery v Boha, ktorý nás miluje viac, ako my milujeme sami seba. Posolstvo odpustenia je stále aktuálne aj pre vzťahy v rodinách, na pracoviskách, v školách či vo farnostiach. Odpustenie spája ľudí, zachraňuje a je zdrojom vnútorného pokoja a radosi.

RADOSŤ

Z odpustenia vychádza radosť. Keď sa pozeráme na obrazy bl. sestry Zdenky, všetci ju znázorňujú s úsmevom na tvári. Úsmev je pre ňu charakteristický. „*Usmievaj sa!*“ bolo jej životné heslo od začiatku jej rehoľného života. V jej zápiskoch sa nachádza veta: „*S úsmevom trhaj ružičky bolesti, s úsmevom rozdávaj slová, s úsmevom pomáhaj.*“

Radosť je záverečným posolstvom bl. Zdenky pre nás: „*Všetko, čo sa s nami robí, dáva nám Ježiš, a čo nám Ježiš podáva, na to sa musíme vždy usmievať.*“

Sestra Zdenka s úsmevom vedela znášať aj najťažšie skúšky a s úsmevom na tvári končila aj svoj život. Niekoľko týždňov predtým, ako ju ťažko chorú prepustili z väzenia, vedomá si svojej vážnej diagnózy, napísala v liste sestrám slová plné dôvery a odovzdanosti: „*Som taká spokojná. On to so mnou myslí najlepšie.*“

Zdravotný stav sestry Zdenky bol veľmi vážny a bolo zjavné, že jej ostáva len niekoľko týždňov života. Komunistický

Na policajných fotografiách po zatknutí vo februári 1952

štát si neželal, aby väzni zomierali vo väzení, a tak sa stávali mučeníkmi. Preto 15. apríla 1955 udelil prezident republiky sestre Zdenke amnestiu. Vzápätí ju 16. apríla 1955 prepustili z väzenia v Prahe na Pankráci.

POSLEDNÉ DNI

Sestra Zdenka verne vytrvala v láske aj v posledné dni svojho života. Ním potvrdila pravdivosť slov, ktoré si zapísala: „*Čím plnší je život, tým menšia vzdialenosť ho delí od smrti.*“ Cez utrpenie a príkoria života rýchlejšie naplnila svoj život a dozrela pre nebo.

Zomrela ako 39-ročná v nedeľu ráno 31. júla 1955, keď sa v neďalekej kaplnke v trnavskej nemocnici slúžila sv. omša. Pochovali ju 2. augusta na starom cintoríne v Trnave.

Keď sa v októbri 1979 starý cintorín rušil, jej telo exhumovali a spolu s ostatnými desiatimi spolusestrami previezli do spoločného hrobu v Podunajských Biskupiciach. Od blahorečenia

v roku 2003 prevažná časť jej ostatkov je umiestnená v relikviári v rehoľnom Kostole Povýšenia svätého Kríža v Podunajských Biskupiciach.

Štát sestru Zdenku rehabilitoval pätnásť rokov po jej smrti, ešte za komunistického režimu, no za menej tvrdých podmienok. V dôsledku tzv. Pražskej jari zákon umožňoval žiadať rehabilitáciu pre nespravodlivo odsúdených. Na žiadosť brata Cyrila Schelinga 6. apríla 1970 krajský súd v Bratislave rozhodol, že rozsudok o velezrade nie je oprávnený. Vykonané skutky nepredstavovali nijaké nebezpečenstvo pre spoločnosť a nevyžadovali si nijaký trest. Naopak, stali sa dôvodom pre mnohých kresťanov, aby si na jej príhovor vyprosovali od Boha život vo vnútornej radosi a aby vernosť, dôvera a odpustenia boli natrvalo v nich aj v ich vzťahoch.

Sr. DOMINIKA GALEŠTOKOVÁ, SCSC
(Vyšlo aj v časopise *Slovo*)
(Snímky: archív)

Modlitba na príhovor blahoslavenej Zdenky

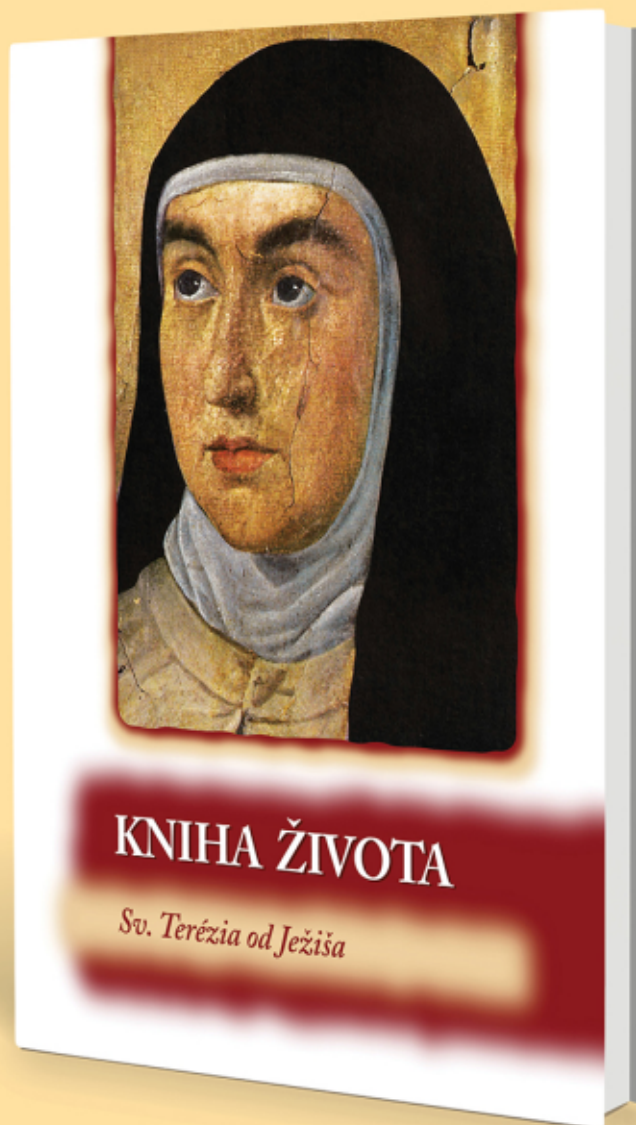
Otče, ty si obdaroval bl. Zdenku svetlom a mocou Ducha Svätého a dal jej milosť, aby podľa príkladu Ježiša Krista viedla kresťanský a rehoľný život až po hrdinskú mučenícku smrť. Prosíme ťa, udeľ nám milosť..., o ktorú prosíme na jej príhovor v nádeji, že ju Cirkev čoskoro pripočíta k tvojim svätým. Daj zároveň, aby sa pre ľudí našich čias stala vzorom presvedčivého kresťanského života a veľkej úcty k sviatosti kňazstva. Skrze Krista, nášho Pána. Amen.

S cirkevným schválením ABÚ úradu v Trnave 28. mája 2014, č.: 3804/14

Prvé slovenské vydanie
KNIHY ŽIVOTA svätej Terézie z Avily

“Vnútorňá modlitba nie je nič iné, ako dôverný vzťah priateľstva, častý rozhovor medzi štyrmi očami s tým, od ktorého vieme, že nás miluje...”

Objednávajújte telefonicky na číslach
0915 561 420 a 0915 878 298 alebo e-mailom
na adrese adalen.knihy@gmail.com

novinka

Pred sto rokmi zavraždili počas útokov povstaleckých Senussov bl. Charlesa de Foucauld

Stráviť sa pre Boha

Pred sto rokmi, 1. decembra 1916, zavraždili v pustovni na Sahare Charlesa Eugèna vikomta de Foucauld, Tuaregmi nazývaného *Veľký Marabut*. V roku 2005 ho pápež Benedikt XVI. vyhlásil za blahoslaveného.

To, že si zvolil zasvätený život, bolo logickým dôsledkom jeho návratu k viere. Brat Charles de Foucauld, narodený v kresťanskej rodine, totiž ako šestnásťročný zanecháva vieru a znova ju nachádza ako 28-ročný. Keď brat Charles píše svojmu priateľovi Henrimu de Castries, opisuje podrobne svoju duchovnú cestu a cituje vetu od Bossueta, ktorá ho veľmi zasiahla: „*Stráviť sa pre Boha až do úplného stratenia.*“

ORIGINÁLNOŠŤ

Charlesova cesta v rehoľnom živote bola dosť krivolaká. Nenašiel hneď svoj „dom“, svoj štýl. Bola to dlhá cesta: najprv hľadal radikálny život v kartuziánskom kláštore, prešiel z Notre Dame des Neiges vo Francúzsku do Akbés v Sýrii, „*kartúzy oveľa chudobnejšej*“, ako sa vyjadril.

Od roku 1913 brat Charles už nenosí na svojej dlhej tunike srdce s krížom, akoby sa tým vyjadrovalo, že tento znak sa zvnútornil. Znova prijíma svoje svetské meno a tak sa aj podpisuje: Charles de Foucauld

Pri svojom hľadaní sa našiel aj „*mimo cesty*“, pričom hľadal Božiu vôľu, ktorú vôbec nie je ľahké spoznať. Došiel až k tomu, že, hoci s nevôľou, zanechal svojho duchovného vodcu dona Huvelina.

Existuje veľa dokladov o tejto etape jeho života; chcela by som zdôrazniť jeho podstatnú originalnosť, čo sa týka rehoľného života. Predovšetkým to, že počas celého svojho života upozorňoval na ustavičné riziko, ktoré ohrozuje rehoľné spoločenstvo. Chudobní, ktorí žili neďaleko kláštora v Akbés v Sýrii,

mu otvorili oči na riziko spohodlenia. „*Poslali ma modliť sa do domu chudobného domorodého robotníka, kresťana. Aký to bol rozdiel medzi jeho domom a našimi domami!*“ napísal sesternici 10. apríla 1894. Henrimu Duveyrierovi ešte v roku 1890 napísal: „*Nechcem prežiť život v prvej triede, keď ten, ktorého milujem, ho prežil v poslednej triede.*“

SNY O MALÝCH OBYDLIACH

Vo veľkých rehoľných domoch videl brat Charles riziko, ktoré predstavovali: „*Nevyhnutne pripisujú veciam veľkú materiálnu váhu, čo je v rozpore s pokorou a skrytosťou.*“ Predstavuje si malé obydlia, ktoré sa naozaj neskôr rozšíria, najmä po koncile.

Dňa 4. októbra 1893 napísal svojej sesternici, že túži „*po sformovaní malých skupín, na malých usadlostiach*“. Veľmi zdôrazňuje spojenie „*opovrhnutie sebou*“, ktoré iste nie je moderné v časoch, keď sa skôr hovorí o osobnej realizácii. Tým chcel vyjadriť svoju veľkú túžbu napodobniť jediný vzor Ježiša z Nazareta, ktorý bol odmietnutý, ponížený; Boh, ktorý sa úplne znížil, vyprázdnil (porov. Flp 2, 6 – 8).

Z toho vyplýva jeho zanievanie pre nájdenie takej formy života, ktorá by bola totožná s uponížením sa Milovaného. A ak také niečo neexistuje, treba to vytvoriť: „*Hľadať duše, z ktorých sa dá sformovať malá kongregácia takehoto typu.*“ Takto potom bude možné prísť k chudobným, ktorí sú Ježišovými obľúbencami, a to zdieľaním ich spôsobu života.

Ďalšou novinkou pre tie časy je predstava rehoľného života, kde niet rozdielov medzi kňazmi a bratmi. Predstavený sa bude volať „*slúžiacim bratom*“ a „*všetci si budú rovni a budú sa nazývať bratmi*“. To bolo už snom Františka z Assisi!

Rehoľný život, kde by sa poslušnosť predstavenému chápala ako dialóg v dôvernom otvorení sa, ktorý predkladá

»»

Keď si Charles de Foucauld vybral rehoľný život, mal veľa intuícií, ktoré radikálne prežíval. Predstihol tak to, čo teraz zasvätený život kladie do centra svojej obnovy a čo predstavuje istú záruku jeho budúcnosti.

V súčasnosti by sme ho nazvali novoobrátencom, a vieme, s akým zápalom sa takíto ľudia ponúkajú Bohu. Skutočne, kresťanská viera ho akoby „prepadla“ a to v ňom vyvolalo neodolateľnú túžbu po naozaj úplnom odovzdaní sa: „*Len čo som uveril v Boha, pochopil som, že nemôžem urobiť nič iné, než žiť pre neho,*“ napísal 14. augusta 1901 Henrimu de Castries.

„svoje pochybnosti a námietky, a potom urobí to, čo mu bolo povedané“. V 25. článku konštitúcií malých bratov odporúča „vzájomnú poslušnosť“; jazykom, ktorý bol v tom čase nezvyklý, hovorí o tom, že „budú poslúchať vzájomné priania“.

VOĽBA JEDNODUCHOSTI

Miestom tohto spôsobu života sú prednostne „periférie života“, ako to nazval pápež František. Brat Charles si skutočne volí za svoje stabilné sídlo Tamarrasset, lebo je to „zanedbané miesto“. „Volím si toto miesto, ktoré je vzdialené od všetkých dôležitých centier, bez posádky, bez telefónu, bez Európanov,“ zapísal si do denníka 11. augusta 1905.

Je to rehoľný život bez dôstojnosti, kde je jednoduchosť domom a ani habit nie je posvätným. Od roku 1913 brat Charles už nenosi na svojej dlhej tunike srdce s krížom, akoby sa tým vyjadrovalo, že tento znak sa zvnútornil. Znova prijíma svoje svetské meno a tak sa aj podpisuje: Charles de Foucauld, a zanecháva predošlé podpisovanie ako brat Charles de Jésus. Sníva po jednoduchom rehoľnom živote, ktorý by sa podobal „jednoduchým spoločenstvám z prvotných čias evanjelia,“ napísal donovi Huvelinovi, 22. októbra 1898. Po živote, kde pravidlo je v službe života, a nie jeho cieľom; je východiskovým bodom osobného vývoja: „Tvojou regulou je nasledovať ma,“ akoby hovoril Ježiš, „je to jediné pravidlo, ale absolútne.“

No aj napriek tomu sa počas svojich prvých siedmich rokov rehoľného života silne naviazal na pravidlá kláštora.

PRÁCA PRI SIETI

Je to rehoľný život, kde sa pracuje pri sieti evanjelizácie spolu s inými. Charles de Foucauld veľa očakáva od plodnej spolupráce s rehoľníkmi. Zvlášť obdivuje sestry sv. Vincenta de Paul: „Nik nie je natoľko schopný získať si lásku, vzbudiť dôveru, prísť do kontaktu s moslimami a priblížiť sa k moslimkám, ako to robia tieto rehoľničky.“

Poukazuje aj na dôležitú pomoc laikov, ľudí v manželstve, rôznych odborníkov, ktorí v kolonizovaných krajinách ukážu novú tvár čestných Európanov. Ako napísal 1. januára 1914 Louisovi Massignonovi, tým sa zveruje „apostolát, ktorý nemôžu uskutočniť kňazi, aby kresťanské svetlo preniklo aj do prostredia, kde kňaz nedôjde, alebo ak, tak veľmi zriedka“.

Zasvätený si neprivilastňuje Ducha Svätého, ktorý je pôvodcom Božieho diela vo svete. Duch Svätý je dar, ktorý dostávajú všetci v deň svojho krstu.

Charles žije zasvätenosť radikálnym spôsobom, ktorý je verný evanjeliu; aj keď to znamená ísť proti prúdu, „rozhodne vyhlasujeme, že nie sme z tohto sveta!“. Zasvätený život vôbec nesúperi s voľbou života v manželstve, ktoré si brat Charles veľmi váži: „Aká veľkosť, aké obdivuhodné povolanie! Stav, v ktorom je možné a v ktorom je treba sa posvätiť.“

Ako sa odlišuje toto vyjadrenie od vyjadrovania sa v tých časoch, keď sa rehoľný život považoval za najdokonalejšiu a najsvätejšiu voľbu!

PRIVILÉGIUM LÁSKY

Rehoľný život nie je natoľko spôsobom života, ktorý predstavuje bezpečnosť, ako skôr ustavične hľadanie Božej vôle, stav vytrvalého a neúnavného hľadania, aby sme ju našli. Takto sa rehoľný život stáva privilegiom lásky. Brat Charles sa zveril v liste donovi Huveli-

novi z 15. 10. 1898: „Život, ktorý vediem, mi vyhovuje, spievam s veľkou nehou krásny spev o Ježišovej chudobe.“ Je to život s veľmi silným duchovným dopadom a s Bohom je zdrojom intenzívnej radosti a úžasných zážitkov: „V malom svätostánku je viac tajomstva než v hĺbke morí. V hĺbke pustovne je možné urobiť krásne cesty,“ napísal synovcovi 15. novembra 1903.

Tento sen o novej forme rehoľného života sa počas jeho života neuskutočnil; stane sa skutočnosťou až po jeho smrti.

Áno, „stráviť sa pre Boha v úplnom stratení seba“ vždy skrýva v sebe veľké prekvapenia pre toho, kto sa vydá na duchovné dobrodružstvo.

MARIE CHRISTINE LACROIX
(Preklad Tatiana Berecká)

(Vyšlo s láskavým povolením
www.zasvatenyzivot.sk)

(Snímky: archív)

V liste priateľovi píše blahoslavený Charles de Foucauld o svojom životnom poslaní

Ako pšeničné zrno

Som starý hriešnik, ktorého po jeho obrátení takmer pred dvadsiatimi rokmi, pritiahla sila Ježiša k skrytému životu Nazareta. Od tých čias sa ho usilujem napodobovať, ale biedne, bohužiaľ!

Strávil som mnoho rokov v tomto milom a požehnanom Nazarete ako domovník a kostolník kláštora klarisiek. Zanechal som to požehnané miesto len preto, aby som prijal posvätné svätenie.

Ako kňazovi z diecézy Viviers mi moje posledné duchovné cvičenia pred diakonátom a kňazstvom ukázali, že tento život Nazaretu, moje povolanie, nemám žiť vo Svätej zemi, aj keď ju veľmi milujem, ale medzi tými najviac chorými dušami, tými najstratenejšími ovcami, najopustenejšími. Túto božskú hostinu, ktorej som sa stal služobníkom, mám ponúkať nielen bratom, príbuzným alebo bohatým susedom, ale tým najkrivajúcejším, najväčšmi slepým, najchudobnejším, najopustenejším dušiam, ktoré najväčšmi potrebujú kňaza.

Zamlada som prešiel krížom krážom Alžírsko a Maroko. V Maroku, ktoré je veľké ako Francúzsko a má desať miliónov obyvateľov, nebol vo vnútrozemí ani jeden kňaz. V alžírkej Sahare, ktorá je sedem či osem ráz väčšia ako Francúzsko a žije tu viac ľudí, ako sa predtým myslelo, je len tucet misionárov. Keďže mi nijaký iný ľud nepripadal opus-

Blahoslavený Charles de Foucauld žil sedem rokov ako trapista vo Francúzsku a neskôr v Sýrii. Potom žil v samote v Nazarete. Po kňazskej vysviacke odišiel na Saharu, kde sa usadil medzi Tuaregmi, pretože túžil žiť medzi „tými najopustenejšími“. Uverejňujeme jeho list priateľovi, v ktorom poodhaľuje časť svojej životnej púte.

tenejší než tento, požiadal som a aj získal od apoštolského prefekta Sahary dovoľenie žiť v alžírkej Sahare, aby som tu viedol, v samote, klauzúre a tichu, pri manuálnej práci a vo svätej chudobe, sám alebo len s nejakým iným kňazom či laikom, ako Ježišovi bratia, v ustavičnej adorácii Najsvätejšej sviatosti, ak mi Boh dá nejakého brata, život čo najviac podobný tomu skrytému, čo viedol milovaný Ježiš v Nazarete.

Pred tri a pol rokom som sa presťahoval sem, do Beni Abbès v alžírkej Sahare, priamo na hranici s Marokom, kde som skúšal, veľmi biedne a vlačne, žiť požehnaný život Nazareta. Doposiaľ som bol len „pšeničné zrno, ktoré neumiera a zostane samo“. Modlím sa k Ježišovi, aby som odumrel všetkému, čo nie je on a jeho vôľa.

Malé údolie je moja klauzúra, odkiaľ vychádzam len vtedy, keď ma prinúti veľmi naliehavá povinnosť lásky – chýba tu akýkoľvek kňaz (najbližší kňaz je 400 km severnejšie) –, aby som niekam priniesol Ježiša... Bol som tak prinútený cestovať dlhý čas v rocku 1904...

Teraz som sa však vrátil do klauzúry, k nohám božského Svätostánku, aby som tu žil pred zrakom Milovaného život podobný božskému domu v Nazarete, nakoľko mi to dovoľí úbohosť môjho srdca. Teraz chápete, nakoľko mi leží na srdci Váš dospievajúci Ježiš! Ako ma dojímajú stránky, na ktorých popisujete vzor, ktorý sa už dvadsať rokov usilujem napodobňovať! Váš odchod do Svätej zeme ma dojíma. Nesmierne ju milujem, túto drahú Svätú zem, predovšetkým Nazaret!

8. apríla 1905

fr. Ch. de Foucauld

Je nutné prekonať obavy, ktoré vedú k obrazu umierajúceho náboženstva

Zhubná nadmiera

Mladá a nádejná francúzska spisovateľka Solange Bied-Charretonová vo svojej poslednej eseji *Genius loci v Naí Dillí* napísala provokatívnu myšlienku: „Islam je orientálny prívesok západného nihilizmu.“

Spisovateľka Solange Bied-Charretonová navštívila v Naí Dillí hrob súfijského mudrca z 13. storočia Hazrata Nizamuddina Auliya, ku ktorého hrobu dodnes putujú mnohí vyznávači tejto marginálnej odnože moslimskej religiozity. Francúzsku spisovateľku tam sprevádzal istý indický diplomat, s ktorým sa rozprávala o svojich nedávnych zážitkoch v Malajzii a Indonézii, kde v súčasnosti nie je výnimkou stretávať trojročné dievčatké zahalené v burke presne tak, ako sa to dá vidieť v Saudskej Arábii, zatiaľ čo tradičný miestny odev a kultúra sa vytrácajú.

NEKRÓZA A SEKULARIZMUS

Solangin sprievodca konštatoval to isté a v súvislosti so zmieneným súfijským pútnickým miestom, ktoré sa stále častejšie stáva trňom v oku salafistov, čiže militantným fanatikom zo spomínanej arabskej krajiny, a povzdychol si: „Islam umiera.“ No s rovnakým smútkom dodal: „A kresťanstvo tiež. Každé z týchto náboženstiev však svojím vlastným spôsobom.“ Svoju intuíciu potom rozviedol: „Islam umiera na nadmieru islamu, kresťanstvo na nadmieru kresťanstva. Islam umiera na nekrózu, keď svoju nekompromisnosť vkladá do terorizmu, zatiaľ čo kresťanstvo umiera na sekularizmus, v blúznení takzvanej „slobody“.“

Indický diplomat tak narážal na známy Chestertonov výrok o splašených kresťanských čnostiach, ktorými sa presycuje moderný svet. Koncepcia „manželstva osôb rovnakého pohlavia je práve v tomto zmysle typicky kresťanskou iniciatívou,“ uviedol diplomat ako príklad.

UVIAZNUTIE

Väčšina médií v súčasnosti sebaisto tvrdí, že islam sa radikalizuje, čo doslova znamená, že sa vracia k svojim koreňom a naberá na sile, zatiaľ čo kresťanstvo, naopak, chradne, pretože údajne nejde s dobou, hoci pápež František vraj áno. Tak to aspoň tvrdia médiá.

Na rozdiel od tejto mediálnej diagnózy pôsobí diplomatova konštatácia stavu oboch náboženských vyznaní oveľa vierohodnejšie. Odhaľuje hlboké protirečenia, v ktorých nezriedka väzí konzument mediálnych produktov. Čím väčší totiž človek uprednostňuje konsenzus pred argumentom a riadi sa – nie

neomylnými – sympatiami namiesto radostného úžasu z pravdy, tým väčší viazne jeho schopnosť neuviaznúť vo vopred daných myšlienkových súradniciach, nech už ich nastražil niekto iný nám, alebo my sami druhým, dokonca i sami sebe.

PREKONAŤ OBAVY

Poznámku o manželstve osôb rovnakého pohlavia ako pochabej kresťanskej iniciatívy je nutné rozviesť.

Boom štátnych zákonov s touto náplňou je predovšetkým výrazom farizejskej mentality. Rovnako ako obsesia moderných štátov produkovať stále nové a nové zákony, ktoré by zahrnuli všetky aspekty ľudského života. Práve tento trend pranieroval Ježiš na judaizme vtedajších čias. V kresťanskom prostredí má tento trend verbálnu podobu budovania žiarivých zajtrajškov, ktoré parazitujú na viere vo večný život, pričom ju neutralizujú a hermeticky uzavierajú do čisto svetského, mondénneho a pozemského poriadku.

Obraz umierajúceho náboženstva, o ktorom hovoril onen indický diplomat súfijského vyznania, má v sebe aj napriek svojej metafore niečo znepokojivé. Je však nutné prekonať obavy, ktoré môžu brániť k jeho hlbšiemu premysleniu. Vyhládka, čo pred čitateľov kladie posledná biblická kniha, totiž tvrdí, že v nebeskom Jeruzaleme už nebude chrám (porov. Zjv 21, 22). Možno sa v tom dá vidieť netušený základ onej intuície, ktorá znepokojuje preto, lebo nepredstavuje hrozbu, ale prísľub radosť. Podobne ako ona, niekoľko ráz opakovaná a učeníkmi nikdy nepochopená Ježišova predpoveď jeho smrti a zmŕtvychvstania.

Najhlbšia skutočnosť našich životov sa nám dáva pozvoľna a tajomne. Úsilie zmocniť sa seba samých, ktoré sa v ľudstve vynára ako stále rastúce globálne pokušenie, je sofistickou ponukou odmietnuť Božiu milosť a vzopriet sa Bohu Spasiteľovi. Preto je aj koniec sveta dobrou správou...

MILAN GLASER, SJ/VR

(Snímka, CNS)

Bl. Lev IX.

MIRIAM

PRE ŽENU S OTVORENÝM SRDCOM

Ježiš prišiel na svet ako dieťa, dieťať a sa nemusíme báť, ale môžeme mu uveriť

Vianoce: Zjavenie svetla

V knihe *Úvod do kresťanstva* od Benedikta XVI. nachádzame výrok, prevzatý z Hölderlina, nad ktorým sa hodno zamyslieť: „*Nebyť ohraničený najväčším, dať sa ohraničiť najmenším, to je božské.*“

Citované slová vynikajúco vystihujú kresťanský pohľad na Boha: Všemohúci sa znižuje k ľuďom, prichádza k nám, dáva nám slobodnú vôľu a rešpektuje ju. Najvyššiemu záleží na každej duši. Ten, kto si vystačí sám, hľadá spoločníkov a priateľov, preto stvoril svet a človeka na svoj obraz. Chce naše dobro. Boh nie

je neosobný Princíp, Boh je Láska – čínorodá, dávajúca život.

VEĽKOSŤ JE V MALOM

Dobrovoľne sa obmedziť, uskromniť sa, niečo sa zriecť, nezneužívať svoju moc a slobodu, byť veľkorysý a zároveň pokorný – to sú atribúty svätosti, o ktoré by sa mal usilovať každý človek.

Skutočná veľkosť sa prejavuje v malom. Boh koná zväčša v tichosti, pôsobí skrze maličkých a slabých, očakáva od nás dobrú vôľu, otvorené srdce, ako aj ochotu načúvať. Vie, že sme slabí a hriešni, preto nám dáva možnosť duchovného znovuzrodenia. Ako píše svätý Pavol: „*Sila sa dokonale prejavuje v slabosti*“ (2 Kor 12, 9).

Ježiš prišiel na svet ako dieťa. Jeho úlohou nebolo hneď všetko prevrátiť, mocensky zlomiť, prinútiť ľudí k niečomu. Dieťať a sa nemusíme báť, ale môžeme mu uveriť. Môžeme rozpoznať znamenia na nebi i na zemi, ktoré svedčia o jeho Božom synovstve. Boh, ničím neohraničený, všemohúci, dal sa ohraničiť ľudským. Človek sa vlastnými silami nedokáže priblížiť k Bohu. To Boh prichádza k človeku, aby ho vyzdvihol z prachu zeme.

NAJDOJÍMAVEJŠIA SCÉNA

Keď anjel Gabriel navštívil Pannu Máriu a oznámil jej, že porodí syna, ktorý sa bude volať synom Najvyššieho, zostala prekvapená a v prvom momente sa aj zľakla, no vzápätí prejavila dôveru a poslušnosť vychádzajúcu z viery: „*Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova*“ (Lk 1, 38). Bohu nič nie je nemožné. Mária si to uvedomovala a v dôstojnej pokore prijala svoj údel.

Historik a spisovateľ Paul Johnson napísal: „*V celých dejinách niet dojímavejšej scény než Gabrielovo odhalenie chvejúcej sa Panne Márii, že čaká dieťa, a jej statočné prijatie tejto skutočnosti ako pocty*“ (Ježiš – Životopis pre 21. storočie).

Mnohí umelci zobrazili tento výjav, mnohí myslitelia, kazatelia a svätci o ňom hovorili a písali. Zvestovanie patrí do dejín spásy ako dôkaz Božieho záujmu o človeka.

Poniektoých však ono Zvestovanie doslova dráždi. Chcú ho poprieť alebo aspoň znevážiť v očiach ľudí. Vyvolávajú preto pochybnosti a spory. Tvrdia, že je to v rozpore s vedou, považujú za hlúpe vyhlasovať niekoho za Božieho Syna. Kladú neraz výsmešné a zlomyseľné otázky: Je vôbec možné narodenie z panny? Môže byť nejaký jedinec, žijúci kedysi dávno v zapadnutej Palestíne, spasiteľom sveta? Nie je to domýšľavé a iracionálne? Takých otázok môže byť mnoho, Ježiš Kristus však

»»»

vraví: „Blahoslavení tí, čo nevideli a uverili“ (Jn 20, 29).

SKUTOČNOSŤ, NIE ČAS

Boh má moc aj nad hmotou, dokáže teda aj to, čo my považujeme za nemožné. Božia stvoriteľská moc preniká celé bytie. V tomto vedomí vyznávame pravdy viery, ktoré nám odovzdali apoštoli: Ježiš Kristus sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie Panny, trpel za vlády Pontia Piláta, bol ukrižovaný, umrel a bol pochovaný, zostúpil k zosnulým, tretieho dňa vstal z mŕtvych, vystúpil na nebesia, sedí po pravici Boha Otca všemohúceho. Odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.

Ježišov príchod na tento svet je pravdou viery i historickou skutočnosťou. A pritom nie je podstatné, isto nie z duchovného hľadiska, kedy presne k tomu došlo, hoci od tohto bodu odvíjame letopočet.

V súčasnosti prevláda názor, že keď v šiestom storočí mních Dionýz Exiguus vypočítaval dátum Ježišovho narodenia, tak sa o niekoľko rokov pomýlil. Za správny sa väčšinou považuje rok sedem pred našim letopočtom. Ale časť bádateľov obhajuje náš letopočet ako úplne presný. Podľa nich k chybe nedošlo a Ježiš Kristus sa narodil 25. decembra roku jeden pred našim letopočtom, pričom nový letopočet sa začal najbližším prvým januárom po Ježišovom narodení.

Tieto rozdiely však nič nemenia na zásadnej skutočnosti, ktorú tak krásne vyjadril evanjelista Ján: „A Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami“ (Jn 1, 14).

SVÄTÉ PODUJATIE

Vianoce sa všeobecne považujú za najkrajšie sviatky liturgického roka. Vyvolávajú v nás radosť, robia nás lepšími a citlivejšími. V spomienkach sa radi vraciame do detstva, lebo hľadiac na svet detskými očami sme schopní lepšie vidieť rozprávko krásne a predsa skutočné tajomstvo Ježišovho príchodu. Azda v každom, kto sa narodil kresťanským rodičom, zostáva trvalo prítomný obraz Svätej rodiny.

Vianoce sú zjavením svetla. Ono zažiarilo, aby sme nemuseli tápať a blúdiť. Pravá viera – viera v Ježiša Krista, nie je slepá, umožňuje človeku správne sa orientovať. Vianočná hviezda nás vedie k dobrému cieľu. Božské dieťa nás zbavuje strachu, oslobodzuje nás, nechce sa nás zmocniť silou, ale láskou.

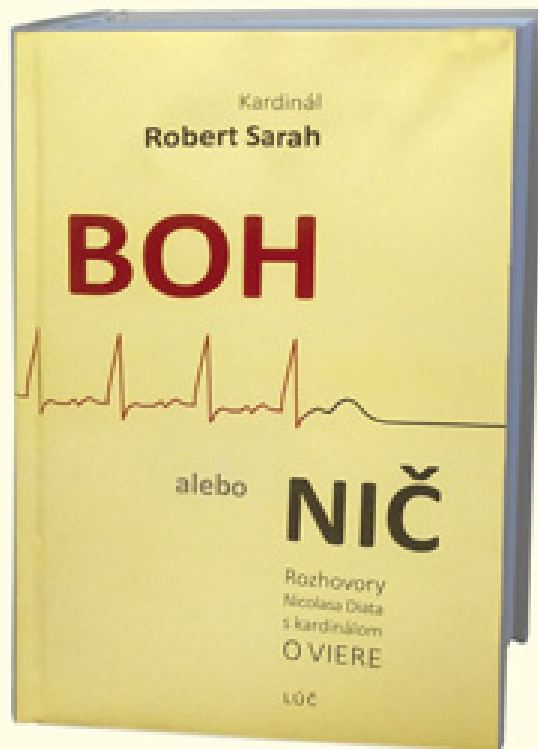
Ježišovým narodením sa započala nová dejinná epocha. Kresťanstvo vložilo do života ľudí iný pohľad na svet a by-

Vydavateľstvo LÚČ vydalo knihu

kardinála
Roberta
SARAHA

prefekta
Kongregácie
pre Boží kult
a disciplínu
sviatostí.

tie, iný pohľad na ľudskú dôstojnosť. Každý človek patrí Bohu. Má nesmrteľnú dušu. Nesmie byť ponížovaný. Niet viac delenia na slobodných a otrokov, sú iba takí, čo prijímajú Lásku, a takí, čo ju odmietajú. Zmyslom nášho života nie sú iba akési malé úlohy

či záľuby. Naše pozemské putovanie je veľkým, vznešeným a svätým podujatím s cieľom vo večnosti.

JÁN MARŠÁLEK

(Ilustrácia: Etiópska ikona Narodenia Ježiša Krista)

Prvé svedectvá o sviatku Kristovho narodenia pochádzajú až zo začiatku 3. storočia

Oslava Narodenia nášho Pána sa dá sledovať až od polovice 4. storočia. Narodenie nášho Vykupiteľa sa oslavovalo 6. januára v rámci Bohozjavenia.

BOHOZJAVENIE

Sv. Augustín v 4. storočí píše, že sviatok Bohozjavenia pochádza z východnej cirkvi. Ján Kasianus, Augustínov súčasník, pre egyptskú cirkev dosvedčuje, že tento východný sviatok má dvojitý obsah: Pánov krst v Jordáne a jeho telesné narodenie. Cyperský metropolita Epifanios Salamis v 4. storočí menuje pre sviatok motívy Narodenie, príchod troch mudrcov, dokonca aj svadbu v Káne Galilejskej. Pútnička Aetheria zasa pre jeruzalemskú cirkev uvádza Narodenie Pána ako jediný obsah Bohozjavenia. Takisto opisujú sviatok Bohozjavenia aj Efrém Sýrsky a do roku 386 aj Ján Zlatoústý.

Bohozjavenie teda bolo pôvodne nielen pamiatkou Kristovho krstu v Jordáne, ale tiež oslavou jeho narodenia. Práve preto cirkvi arménskej tradície až doteraz oslavujú Ježišovo narodenie 6. januára. Bohozjavenie predstavuje mimoriadne starobylý kresťanský sviatok. Na základe písomných prameňov možno dokázať, že jestvoval už koncom druhého storočia, niektorí liturgisti zastávajú názor, že pochádza priamo z apoštolských čias.

PRVÝ BOL RÍM

Prvé svedectvá o samostatnom sviatku Kristovho narodenia pochádzajú zo za-

História sviatku

Azda najkrajším kresťanským sviatkom je sviatok Narodenia Ježiša Krista. Počas prvých dvoch alebo troch storočí prinajmenšom vo väčšine miestnych cirkví takýto sviatok však neexistoval.

čiatku tretieho storočia z Egypta. Tamojší kresťania ho slávil 20. mája, ale nie všetci, niektorí ho odmietali. V ďalších miestnych cirkvách sa tento sviatok ustanovoval na 28. marec alebo na 19. či 20. apríl.

Prvou miestnou cirkvou, kde sa sviatok Kristovho narodenia slávil 25. decembra, bol Rím. Otázka znie, prečo práve 25. december.

Niektorí kresťania v minulosti sa domnievali, že Rimania, keďže mali k dispozícii archívne materiály zo sčítania ľudu, ktoré sa spomína aj v evanjeliu (Lk 2, 1-3), dokázali vypočítať skutočný dátum Ježišovho narodenia a tento sviatok slávil od apoštolských čias. Samostatný sviatok Ježišovho narodenia tam vznikol tesne pred rokom 350, pričom k jeho zavedeniu viedli praktické dôvody. *Chronograf* pochádzajúci z roku 354 obsahuje občiansky kalendár, v ktorom je 25. december značený ako *Natalis Invicti* (sviatok božstva Sol Invictus). V Rímskej ríši sa totiž hlboko zakorenila oslava sviatku boha Mitru, ale najmä už spomínana slávnosť narodenia Slnka s názvom *Natalis Invicti*, čiže Narodenie Neporaziteľného. Tento pohanský sviatok bol natoľko obľúbený, že aj samotní kresťania boli v pokušení zúčastňovať sa na jeho obradoch. Keďže sa ho cirkevným predstaveným nepodarilo odstrániť, úspešne sa pokúsili zmeniť jeho obsah. S vedomím, že niektoré prorocké texty nazývajú *slnkom* aj očakávaného Vykupiteľa, konkrétne *Slnkom spravodlivosti* (porov. Mal 3, 20), ustanovili sviatok Ježišovho narodenia na 25. december.

KÁZNE SV. LEVA VEĽKÉHO

V zachovanej listine *Depositio martyru* sa píše: „*VIII kal. ian.* (25. 12., pozn. red.) *natus est Christus in Bethlehem Iudeae.*“ Spomínaný *Chronograf* obsahuje listinu ešte staršiu, *Depositio episcoporum* (335/7), podľa ktorej môžeme predpokladať, že slávnosť Narodenia Pána sa slávila v Ríme už v tomto čase (335/7). Spočiatku to bolo pravdepodobne len vo vtedajšej Bazilike sv. Pet-

ra, ktorá bola postavená približne práve v tomto období.

Pohľad na slávenie sviatkov Kristovho narodenia v Ríme nám podáva predovšetkým desať vianočných kázní pápeža svätého Leva Veľkého (440 – 461). O forme tohto sviatku sa tu síce nedozvedáme nič, no nachádzame tu zmienky o jeho obsahu. Vianoce sa tu označujú ako sviatok nového Svetla a nového Slnka, ako čas, v ktorom sa Boh stal človekom, ako narodenie Krista. Kazateľ venuje zvláštnu pozornosť skutočnosti, že Kristus sa narodil z panny a že má dve prirodzenosti.

CIRKVI VÝCHODU

Od miestnej rímskej cirkvi postupne prebrali 25. december ako sviatok Narodenia Ježiša Krista takmer všetky ostatné miestne cirkvi. Je to relatívne nezvyčajný jav, pretože v prvom tisícročí sa väčšinou cirkvi západnej časti Rímskej ríše inšpirovali liturgickým, teologickým a duchovným bohatstvom cirkvi Východu, než naopak (aj Bohozjavenie – Zjavenie Pána, má pôvod na kresťanskom Východe).

Pokiaľ ide o cirkvi konštantínopolskej tradície, medzi ktoré patrí aj Gréckokatolícka cirkev, 25. december ako deň samostatného sviatku Narodenia Ježiša Krista zaviedol v roku 379 alebo 380 svätý Gregor Teológ. Po jeho odchode do exilu však zanikol a definitívne ho ustanovili pravdepodobne sv. Ján Zlatoústý s cisárom Arkadiom približne v roku 400. Ten istý Ján Zlatoústý pravdepodobne v roku 386, kým bol ešte kňazom, zaviedol tento sviatok v Antiochii, kde pôsobil. Jasne hovorí, že ho zaviedol podľa vzoru rímskej cirkvi. Veril, že rímski kresťania vedia dátum Kristovho narodenia lepšie ako ktokoľvek iný, pretože mali prístup do archívov cisárskeho mesta.

Ako teda vidieť, v miestnych cirkvách konštantínopolskej tradície sa samostatný sviatok Ježišovho narodenia ujal pravdepodobne začiatkom piateho storočia.

Spracovala BOKA PIKA

Podporte časopis
VOX

Objednajte si ho
na rok 2017
Ročné predplatné
je 10 €.

Objednávku pošlite na
vox.zdruzenie@gmail.com

alebo
0918 472 420

Vianočná liturgia sa zameriava na motívy svetla, narodenia Krista a obnovy ľudstva

Vianočná liturgia

Najstaršie texty vianočnej liturgie nám poskytuje *Sacramentarium Veronense*, tzv. *Leoniánium* (5./6. stor.). Nachádza sa v ňom zbierka deviatich rozličných omšových formulárov, pochádzajúcich od rôznych autorov.

Obsahovo sú texty zamerané na motívy svetla, narodenia Krista a obnovy ľudstva. Niektoré z týchto textov prebrali aj neskoršie sakramentáre.

PÁPEŽSKÁ OMŠA

V tomto období rímska liturgia pravdepodobne ešte nepoznala viac slávení (ani Eucharistie, ani ofícia). Slávenie troch vianočných svätých omší – v noci, na úsvite a cez deň – spomína po prvý raz *Sacramentarium Gregorianum Hadrianum*, Gregor I. a *Würzburgská zbierka listín*. Tento zvyk sa však týkal len pápežskej liturgie. O polnoci sa slávila sv. omša v S. Maria Maggiore, na úsvite v Chráme sv. Anastázie a cez deň v Bazilike sv. Petra. Boli to vlastne tri rôzne štácie.

V liturgii presbyterov spomína po prvý raz tento zvyk *Sacramentarium Gelasianum Vetus*, ale s tou úpravou, že tieto tri bohoslužby sa slávili v príslušných hodinách v tom istom chráme, nie v troch rozličných.

Najstaršia a pôvodne jediná pápežská omša je omša zo dňa. Štácia v Bazilike sv. Petra bola známa asi už za čias sv. Ambróza, istotne za Celestína I. (oko-

lo 432). Toto polnočné liturgické zhromaždenie spojené so slávením Eucharistie bolo prevzaté pravdepodobne z Jeruzalema. V *Peregrinatio Aetherie* sa na deň 6. január spomína púť do Betlehema. Tu sa v Kostole Narodenia, ktorý dal vystavať Konštantín Veľký, slávila polnočná omša. Na úsvite sa potom pútnici vrátili do Jeruzalema, kde po krátkom odpočinku bola druhá omša. Nakoniec sa ešte všetci cez deň zhromaždili v hlavnom chráme na slávnostnú bohoslužbu.

OMŠA NA ÚSVITE

Pôvodom najmladšia z troch omší slávnosti Narodenia Pána je omša na úsvite, *in aurora ad S. Anastasiam*.

Úcta k sv. Anastázii bola v Ríme známa už v priebehu 5. storočia a už vtedy sa jej sviatok slávil vo vianočnom období. Význam tejto omše však nie je celkom objasnený. Jej pôvod je pravdepodobne nasledovný: V tomto rímskom chráme bol odpradávaňa slávený titul kostola 25. decembra. V období byzantskej vlády v druhej polovici 6. storočia mal v tesnej blízkosti kostola sídlo byzantský miestodržiteľ, ktorý z neho urobil svoj dvorný chrám. Mu-

čenica Anastázia bola v Byzancii veľmi uctievaná. Preto sa tu na tento deň zaviedla štáciová bohoslužba vo forme druhej vianočnej omše, aby sa tak zároveň prejavila aj úcta k cisárskemu dvoru. Známe formuláre tejto omše sú však vianočné a spomienka na svätú Anastáziu sa obmedzuje len na orácie. V ostatných chrámoch sa z tejto bohoslužby vyvinula obyčajná spomienka, *commemoratio*.

Nie je známe, kedy v tomto chráme v rámci sprievodu zo S. Maria Maggiore do baziliky sv. Petra slúžil po prvý raz vianočnú štáciovú omšu pápež.

Tri omšové formuláre na slávnosť Narodenia Pána sa nachádzajú aj v súčasnom rímskom misáli (spolu s formulárom omše na vigíliu), slávenie všetkých z nich však nie je prikázané. Texty omše v noci nás upriamujú na narodenie Ježiša v betlehemskej maštali a na spev anjelov na jeho slávu. Omša na úsvite nám pripomína klaňanie sa pastierov Ježišovi a jeho túžbu zrodiť sa aj v dušiach ľudí, omša cez deň nás upriamuje na Ježiša, večného Boha, ktorý je zrodený z Otca, pred všetkými vekmi ako Boh z Boha a Svetlo zo Svetla.

COMITES CHRISTI

Na dni nasledujúce bezprostredne po slávnosti Narodenia Pána, uvádzajú už najstaršie liturgické kalendáre skupinu sviatkov svätých. Stredovek v týchto svätých videl akoby čestných sprievodcov novonarodeného Kráľa a pomeno-

val ich *Comites Christi*, Kristovi sprievodcovia. V rímskej liturgii sú to prvomučeník Štefan (26. 12.), evanjelista apoštol Ján (27. 12.) a deti, ktoré dal zavraždiť Herodes v Betleheme (28. 12.).

Podľa sv. Bernarda sa nám po tieto tri dni predstavujú zástupcovia trojakého spôsobu svätosti, ktorí sa klaňajú novonarodenému Kráľovi: mučeník túžbou i v skutočnosti (Štefan), mučeník len túžbou (Ján) a mučeníci len skutkom (Neviniatka).

SV. ŠTEFAN

Sviatok sv. Štefana sa na Východe spomína už od 4. storočia, na Západe je známy od začiatku 5. storočia. Jeho úcta sa značne rozšírila, keď v roku 415 kňaz Lucián našiel v Jeruzaleme jeho relikvie a časť z nich putovala do mnohých krajín a chrámov. Na mnohých miestach vznikli chrámy zasvätené tomuto svätcovi. Len v Ríme ich bolo v stredoveku 35. S týmto sviatkom sa kedysi viazali mnohé ľudové zvyky.

Spojitosť sviatku sv. Štefana so slávnosťou Narodenia Pána opisuje sv. biskup Fulgencius Ruspenský: „*Náš kráľ, hoci je najvyšší, prišiel kvôli nám povýšený; ale s prázdnyimi rukami prísť nemohol. Priniesol svojim bojovníkom veľký dar, ktorým ich nielen bohato obdaril, ale ich aj vystrojil nezdolateľnou silou do boja. Priniesol totiž dar lásky, ktorá privádza ľudí do spoločenstva s Bohom. Teda láska stiahla Krista z neba na zem a Štefana zdvihla zo zeme do neba. Tá láska, ktorá sa najprv zjavila v Kráľovi a potom žiarila vo vojakovi.*“

APOŠTOL SV. JÁN

Aj sviatok sv. Jána sa slávi na Východe od 4. storočia. Pôvodne sa spájal so spomienkou na jeho brata Jakuba staršieho.

Apoštol sv. Ján podľa tradície pôsobil v Efeze, za cisára Domiciána bol vo vyhnanstve na ostrove Patmos, kde napísal *Apokalypsu*, a po návrate do Efezu napísal svoje evanjelium. Zomrel vo vysokom veku za cisára Trajána. K jeho úcte v stredoveku prispela aj legenda, podľa ktorej vraj aby obrátil istého pohanského kňaza v Efeze, vypil otrávené víno a nič sa mu nestalo. Ďalšia legenda hovorí, že ho v Ríme, pred Latinskou bránou, hodili do kade s vriacim olejom bez toho, že by mu to uškodilo.

Na sviatok tohoto svätca sa na mnohých miestach požehnáva víno. Toto požehnanie, ovplyvnené už spomínanou legendou, sa vyvinulo z dávneho zvyku, ktorý mal svoje korene ešte u starých Grékov a Rimanov.

Liturgia tohoto sviatku predstavuje svätého Jána ako veľkého ohlasovateľa

Snímka: archív

tajomstva večného a vteleného Slova. V prvom čítaní počúvame: „*Čo bolo od počiatku, čo sme počuli, čo sme na vlastné oči videli, na čo sme hľadeli a čoho sa naše ruky dotýkali, to zvestujeme: Slovo života. Lebo sa zjavil život a my sme ho videli, dosvedčujeme a zvestujeme vám večný život, ktorý bol u Otca a zjavil sa nám*“ (1 Jn 1, 1-2). V modlitbe dňa zas prosíme, aby sme tajomstvo večného Slova, ktoré nám Boh zjavil prostredníctvom sv. Jána, s osvietenou myslou a milujúcim srdcom pochopili.

*Na dni nasledujúce
bezprostredne po slávnosti
Narodenia Pána, uvádzajú
už najstaršie liturgické
kalendáre skupinu sviatkov
svätých. Stredovek, ktorý
v týchto svätých videl akoby
čestných sprievodcov
novonarodeného Kráľa ich
pomenoval Comites Christi.*

SVIATOK SV. NEVINIATOK

Sviatok sv. Neviniatok vznikol pravdepodobne na Západe. Po prvý raz sa spomína v kalendári severoafrického mesta Kartágo v roku 505. Už predtým spomínajú mučeníctvo týchto detí mnohí cirkevní otcovia.

Termín tohoto sviatku ovplyvnil jeho súvis s Vianocami. Dvadsiateho ôsmeho decembra sa pôvodne slávil Útek do Egypta. Sviatok mal vďaka galské-

mu vplyvu smútočný charakter, čo sa prejavilo fialovou farbou liturgického rúcha a vynechaním oslavnej piesne. Až od roku 1960 má tento deň črty typické pre sviatky mučeníkov. V súčasnosti sa v tento deň na mnohých miestach koná pobožnosť za novodobé Neviniatka, nenarodené deti.

O zavraždených betlehemských deťoch, ako o prvých svedkoch krvi novonarodeného Kráľa, hovorí hymnus z liturgie hodín: „*Ó šťastné Božie rodisko, slávnejšie teraz ako prv, keď tvoja pôda vpijala aj prvú mučenícku krv.*“

MUČENÍCTVO A NEVINNOSŤ

Súčasná obnovená rímska liturgia slávi už len dve oktávy, vianočnú a veľkonočnú. Dni oktávy bývajú privilegované, no práve tým, že počas vianočnej oktávy slávime tri sviatky, je špecifická. Tieto tri sviatky nám však môžu pomôcť hlbšie sa ponoriť do prežívania vianočného tajomstva.

Vo sviatkoch svätých sa predstavuje Cirkev sama. Ideál svätosti, ktorý ukazuje na najvyššom stupni, dosiahli jednotlivé skupiny svätcov. Aký je teda starokresťanský ideál svätosti?

Cirkev chce Pánovi pri jeho druhom príchode vyjsť v ústrety s palmou mučeníctva, v bielom rúchu nevinnosti. To vyjadrujú spomínané tri sviatky. Cirkev sa zahľadá do odevu, ktorý pokladá za najskvostnejší na prijatie veľkého Kráľa. Je to šat, ako ho opisuje *Zjavenie*: „*Oblečení do bieleho rúcha, v rukách mali palmy*“ (Zjv 7, 9). Tak kráčame v ústrety Pánovi prvý deň ako mučeníci, druhý deň ako panny, a tretí deň ako panenský mučeníci.

Spracovala A. T.
(Úvodná ilustrácia. Domenico Ghirlandai: *Klaňanie troch kráľov*, detail)

Giuseppe Ricciotti objasňuje reálie týkajúce sa okolností Ježišovho narodenia

Šli dať sa zapísať

Narodeniu Ježiša Krista sa najdetailnejšie venuje evanjelista sv. Lukáš, ktorý Kristov príchod na zem rámčuje do dejinných udalostí.

Evanjelista sv. Lukáš, odvolávajúc sa na „rozkaz od cisára Augusta vykonať súpis ľudu po celom svete“ (Lk 2, 1), píše, že „všetci šli dať sa zapísať, každý do svojho mesta“ (Lk 2, 3). A tak sa „vybral aj Jozef z galilejského mesta Nazaret do Judey, do Dávidovho mesta, ktoré sa volá Betlehem lebo pochádzal z Dávidovho domu a rodu“ (Lk 2, 4).

DOM CHLEBA

Betlehem je v súčasnosti mesto na Západnom brehu Jordánu, ležiace necelých desať kilometrov južne od Jeruzalema. Žije tu asi 30 000 obyvateľov. Jeho pôvodný názov bol Beth-Lahamu, „Dom (boha) Lahamu“, čo bolo babylonské božstvo, ktoré uctievali Kanaánci. Keď tu po nich prišli Židia, názov mesta sa vykladal hebrejsky, to znamená *Bejt Lechem, Dom chleba*. Po príchode Židov do Palestíny sa tu usadil Efratov kmeň, podľa ktorého sa mesto nazývalo Efrata alebo Bethlehem, ale

aj Betlehem Efrata. Tu sa aj z Jesseho kmeňa narodil Dávid.

Za Ježišových čias Bol Betlehem dosť úbohým mestečkom, skôr dedina s asi tisíc obyvateľmi, väčšinou pastiermi či chudobnými dedinčanmi. Bolo to však miesto, cez ktoré prechádzali karavány z Jeruzalema do Egypta. Chamam, ktorý bol synom jedného Dávidovho priateľa (2 Sam 19, 37n) v Betleheme zriadil stanovište pre karavány, tzv. *karavansaraj*, po hebrejsky *gerúth*, čiže *hostinec*, ktorý sa preto nazýval *gerúth-Chamaam*, Chamamov hostinec.

Ludia a karavány, prechádzajúce cez toto mesto a ďalej smerujúce do púšte, si práve v *Dome chleba* kupovali do zásoby práve chlieb.

NIELEN SČÍTANIE

Vzdialenosť medzi Nazaretom a Betlehmem je asi 130 km, za Ježišových čias túto cestu prešli karavány za tri či štyri dni. Toľko pravdepodobne trvala cesta aj Jozefovi a Márii.

Nie je isté, či bol povinný dostaviť sa kvôli súpisu do Betlehema osobne len Jozef alebo aj Mária, ale aj keby sa na ňu zákon nevzťahoval, je isté, že sa tam Jozef vybral aj „s Máriou, svojou manželkou, ktorá bola v požehnanom stave“ (Lk 2, 5).

Evanjelista tu azda veľmi jemne naznačuje aspoň jeden z dôvodov, prečo išla Panna Mária s Jozefom – jej blížiaci sa pôrod, pri ktorom nemohla zostať úplne sama.

Ďalším dôvodom, okrem možného príkazu zákona, mohlo byť, že sa obaja chystali trvalo presťahovať do rodného miesta Dávidovho domu, pretože anjel Márii zvestoval, že Boh jej synovi „dá trón jeho otca Dávida“ (Lk 1, 32). Čo mohlo byť prirudzenejšie, ako sa vrátiť do Dávidovej vlasti a čakať tam na uskutočnenie tajomných Božích plánov? Napokon, už pred niekoľkými storočiami prorok Micheáš poukázal práve na maličký Betlehem ako na rodisťko toho, ktorý bude panovať v Izraeli (Mich 5, 1-2).

HOSTINEC

Cesta bola pre Máriu nielen kvôli vysokému štádiu ťarchavosti iste náročná. Cesty v tomto kraji boli vtedy veľmi zlé, len tak-tak slúžili ťavám a oslom karaván. navyše, v čase súpisu boli určite plnšie, nehovoriac o väčšom výskyte rôznych zbojníkov. Pár mal asi len oslíka, ktorý niesol najnutnejšie veci a potraviny. Po ceste pravdepodobne tri či štyri razy prespali, s najväčšou pravdepodobnosťou na verejných stanovištiach, v karavansarajoch, kde sa uložili na zem medzi ostatných cestujúcich.

V Betleheme sa im viedlo ešte horšie. Malé mestečko bolo preplnené ľuďmi, ktorí sa nastahovali všade, počínajúc karavansarajom. Možno to bol Chamamov hostinec, Lukáš ho nazýva prasto „*hostinec*“ (Lk 2, 7).

Slovo *hostinec* nás však nesmie mýliť a vyvolávať v nás predstavu domu, ktorý by sa čo i len zďaleka podobal prostej dedinskej ubytovni. Vtedajší karavansaraj totiž vyzeral skôr ako takmer súčasný palestínsky *khan*. Ide o miesto pod šírím nebom, obohnané múrom, s jednou bránou. Vo vnútri, pozdĺž aspoň jednej steny boli arkády, ktoré boli v určitých častiach uzavreté prístenkami, a tak vznikli akési izbičky s komôrkou. Dobytok sa nahnal doprostred dvora pod šíre nebo, cestujúci sa uložili na noc pod arkádami či v spomínaných izbičkách, prirodzene, že to záviselo od finančných možností cestujúcich. V prí-
»»

pade obsadenia „miestností“ sa nocovalo na dvore medzi zvieratami. A hoci všade vládla špina a zápach, tu sa mohol človek narodiť i zomrieť.

NEBOLO PRE NICH MIESTA

Sv. Lukáš píše, že pre Jozefa a Máriu „nebolo miesta v hostinci“ (Lk 2, 7). Doslova napísal: „Pre nich nebolo miesta v hostinci.“

Táto veta je povedaná s väčším dôrazom, ako sa na prvý pohľad zdá. Keby chcel Lukáš povedať len to, že sa už nikto do karavansaraju nevošiel, stačilo by povedať, že „tam nebolo miesta“. On však pripája „pre nich“, a to nie bez skrytej narážky na Máriin stav.

Dá sa predpokladať, že hoci bol Betlehem preplnený, no kútik pre dvoch pocestných, navyše prostých a skromných, by sa zaisto niekde našiel. Napokon, Orient je svojou pohostinnosťou známy, nehovoriac o tom, že vo výnimočných prípadoch sa karavansarajom stávali aj špinavé chudobné súkromné domčeky. No keďže v karavansarajoch nebolo z pochopiteľných dôvodov miesto pre hanbu a tajnosti, pretože všetko sa tu dialo verejne, zrazu chápame, prečo Lukáš akcentoval, že „pre nich“ sa nenašlo miesto. To, čo Mária hľadala, bolo ústranie a samota.

JASKYŇA

„Kým tam boli, nadišiel jej čas pôrodu. I porodila svojho prvorodeného syna, zavinula ho do plienok a uložila do jasiel“ (Lk 2, 7). Sv. Lukáš tu hovorí len o „jasliach“, čo nám prezrádza, že ide o chliev. A chlievom v tých časoch a tamojších zvykoch bývala jaskyňa, vyhlbená vo svahu v okolí mestečka či dediny. V takomto chlieve, jaskynke, boli s veľkou pravdepodobnosťou zvieratá, bola to isto tmavá miestnosťka znečistená hnojom, no bola trochu bokom od centra, to znamená tichá a osamelá. A presne to svätý pár hľadal pre budúcu matku.

Jozef určite upravil miestnosť ako najlepšie mohol, na najvhodnejšom a najčistejšom mieste pripravil lôžka z čistej slamy.

Chudoba a čistota boli historickými príčinami, prečo sa Ježiš narodil v chlieve. Chudoba jeho zákonitého otca, ktorý nemal peniaze, aby si mohol prenajať miestnosť, čistota Ježišovej prirodzenej matky, ktorá chcela zahaliť svoj pôrod prirodzenou hanblivosťou a cudnosťou.

O jaskyni ako mieste narodenia Ježiša svedčia okrem evanjalia aj iné svedectvá. Okrem rôznych apokryfov plných rôznych legiend a bájí, zanechal

nám už v 2. storočí sv. Justín Mučeník, pôvodcom práve z Palestíny, toto svedectvo: „Keď sa vtedy v Betleheme narodilo dieťaťko, pretože svätý Jozef nemal v onej dedine kde bývať, nocoval v istej jaskyni blízko dediny; a vtedy, keď tam boli, Mária porodila Krista a položila ho do jaslí.“

Aj Origenes v prvej polovičke 3. storočia hovorí o jaskyni a o jasliach, pričom sa odvoláva na vtedy známe tradície „v tom kraji aj u inovercov“.

Na základe tohto podania cisár Konštantín nariadil v roku 325, aby sa nad jaskyňou postavila veľkolepá bazilika. Už o osem rokov, v roku 333, ju obdivoval pútnik z Bordeaux.

BEZ POMOCI

Keď sa Ježiš narodil, Márii ho „zavinula do plienok a uložila do jaslí“ (Lk 2, 7). Tieto slová jemného evanjelistu-lekára dostatočne prezrádzajú, že pôrod bol bez obvyklej pomoci iných osôb. Dokonca sa tu nespomína ani Jozef. Až neskoršie sa apokryfy usilovali vyslať Jozefa, nech vyhľadá pôrodné babice a privedie ich do jaskyne (napr. *Jakubovo protoevanjelium*).

Lukášove slová o pôrode bez pomoci iných osôb potvrdzuje aj sv. Hieronym: „Nepomáhala tam babica, ani posluhujúce ženy; (Mária) sama plienkami ovinula nemlúvňa, sama bola aj matkou, aj pomocnicou.“

Nie nadarmo hľadala budúca matka s takou starostlivosťou osamelé a tiché miestiečko.

Takto sa teda narodil Boží Syn. Lenže budúce kráľovstvo čerstvo narodeného dediča „trónu Dávida“, súdiac aspoň podľa oných prvých známok, sa úplne rysovalo inak ako ostatné kráľovstvá tých i budúcich čias. tento kráľovský dedič mal za panovnícky dvor stajňu, za trón jasle, namiesto baldachýnu pavučiny visiace zo stropu, za dvorana dva ľudské bytosti bez domova.

No aj napriek tomu sa však kráľovstvo tohto dediča ohlasovalo už od onej chvíle, a to dovtedy úplne neznámymi znakmi: z troch osôb, tvoriacich onen dvor v chlieve, jedna predstavovala panenstvo, druhá chudobu a všetky tri pokoru a nevinnosť.

Ani nie desať kilometrov na sever od betlehemskej jaskyne žiaril prepychom a zlatom dvor, ba i celý dom Herodesa Veľkého. Tu však panenstvo bolo úplne neznámy pojem, chudoba priam budovala hrôzu a o pokore a nevinnosti sa tu ani len nechyrovalo.

Lenže v betlehemskej jaskyni začalo vznikať kráľovstvo, ktoré „ani pekelné brány nepremôžu“ (Mt 16, 18)...

Spracoval P. P.

(Podľa knihy Giuseppeho Ricciottioho *Život Ježiša Krista*)

(Úvodná ilustrácia: Neznámy autor: *Putovanie do Betlehema*, 14. stor.)

Giovanni Papini sa zamýšľa nad miestom, kde sa narodil Ježiš Kristus

Maštaľ

Taliansky spisovateľ GIOVANNI PAPINI odhalil pred celým svetom svoju konverziu v knihe *Život Krista*. Toto strhujúce dielo začína sériou úvah, v ktorých rozoberá narodenie Ježiša Krista. Umeleckým, takmer naturalistickým spôsobom, opísal miesto Ježišovho narodenia.

Ježiš sa narodil v maštali. Maštaľ, ozajstná maštaľ je nie príjemná, vzdušná sieň, akú postavili synovi Dávidovmu kresťanskí maliari, akoby sa hanbili za to, že ich Boh ležal v biede a v špine. A nie sú to ani sadrové jasličky, ako si ich v modernej dobe vybájila medovníkarska fantázia figurkárov, jasličky čistučké a úhladné, pôvabne zafarbené, s vyčisteným a upraveným válovm, s extatickým oslíkom a skrúšeným volom, na streche s anjelmí s vejúcim vencom, so soškami kráľov v plášťoch a pastierov s čiapkami, kľachiach po oboch stranách prístrešia. Také jasle môžu byť snom novicov, prepychom farárov, hračkou detí, „predpovedaným útočiskom“ Alexandra Manzoniho, ale nie je to veru maštaľ, v ktorej sa narodil Ježiš.

ŽLAB – PRVÁ KOLÍSKA

Maštaľ, ozajstná maštaľ, je bydliskom zvierat, väzením zvierat, ktoré pracujú pre človeka.

Starodávna, chudobná maštaľ dávnych čias a krajov chudobných, kraja Ježišovho, nie stĺpová sieň s piliermi a hlavicami, ani maštaľ dnešných boháčov, postavená podľa predpisov, alebo elegantný štedrovečerný betlehem. Maštaľ, to sú iba štyri drsné múry so špinavou dlážkou a so strechou z hrázd a dosák. Opravdivá maštaľ je tmavá, nečistá, smradľavá: vyčistený je len válov, kde gazda kladie seno a krm.

Jarné lúky, svieže za jasných rán, vetrom zvlnené, obliate slnkom, vlhké, voňavé, boli skosené. Kosa zožala zelenú trávu, vysoké jemné listy a odrezala aj rozvité krásne kvety, biele, červené, žlté, belasé. Všetko zvädlo, uschlo, dostalo jednotnú šedivú farbu sena. Statok pozvážal do domácich šóp mŕtvu korisť mája a júna.

Teraz tieto vysušené byliny a kvety,

ktoré ešte vždy neprestávajú voňať, sú v jasliach, aby ukojili hlad otrokov človeka. Zvieratá ich pomaly žerú veľkými čiernymi pyskami a zakrátko sa kvetnatá lúka vracia na svetlo so slamou, ktorá slúži ako steliwo, zmenená na vlhký hnoj.

Toto je pravá maštaľ, kde sa narodil Ježiš. Najšpinavšie miesto na svete bolo prvým bydliskom jediného čistého medzi narodenými zo ženy. Syn človeka, ktorý mal byť roztrhaný zvermi, čo sa volajú ľudia, mal za prvú kolísku žlab, z ktorého hovädá chrúmajú krásne kvety jari.

NIJAKÁ NÁHODA

Nie náhodou sa Ježiš narodil v maštali. Nie je azda svet obrovskou maštaliou, kde ľudia žerú a špinia? Či azda pekelnou alchýmiou nemenia najkrajšie, najčistejšie a najvyššie veci na výmety? Potom sa rozťahujú na hromadách hnoj a to volajú „vychutnáváním života“. Na zemi v dočasnom chlieve, kde ani všetky ozdoby a voňavky nemôžu zakryť hnoj, zjavil sa jednej noci Ježiš, zrodený z nepoškvrnenej Panny, ozbrojený iba nevinnosťou.

A prvý, čo sa klaňal Ježišovi, bol zver, nie človek.

Medzi ľuďmi hľadal jednoduchých, medzi jednoduchými deti: ešte jednoduchšie a krotkejšie ako deti ho prijali domáce zvieratá. Osol a vól, čo aj ponížene, čo aj otroci bytostí slabších, ale ukrotnejších ako ony, videli kľáčať pred sebou zástupy. Národ Ježišov, národ svätý, ktorý Jahve vyslobodil z egyptského otroctva, národ, ktorý nechal

Zanobi Strozzi: Narodenie Ježiša Krista

Pastier na púšti, aby sa zhováral s Večným, prinútil Árona urobiť mu zlaté tefla, aby sa mu klaňal. Osol bol v Grécku zasvätený Areovi, Dionýzovi, Apolónovi Hyperborejskému. Balaamova oslica, múdrejšia než mudrc, zachránila svojimi slovami proroka. Ochos, kráľ perzský, postavil osla v chráme boha Fatha a kázal mu klaňať. Niekoľko rokov pred Kristovým narodením jeho budúci vládca Oktavián, zostupujúci v predvečer bitky pri Akciu k svojmu loďstvu, stretol pohoniča s oslom. Zvíra sa volalo Nikón, to značí Víťazný, a po bitke dal cisár postaviť bronzového osla v chráme, ktorý pripomínal víťazstvo.

Králi a národy sa dovtedy klaňali oslom a volom. Boli to králi zeme. Králi národov, ktoré milovali nadovšetko hmotu. Ale Ježiš sa nenarodil, aby kráľoval na zemi a aby miloval hmotu. Ním sa končí uctievanie zvierat, slabosť Áronova, poverčivosť Augustova. Zvieratá jeruzalemské ho zabijú, ale betlehemske ho teraz zohrievajú svojím dychom. Keď Ježiš príde na poslednú Veľkú noc do mesta smrti, príde na oslovi. Ale on je väčší prorok než Balaam: prišiel spasiť všetkých ľudí, nielen židov, a neustúpi z cesty ani vtedy, keď všetci jeruzalemskí somári budú hikať proti nemu.

GIOVANNI PAPINI

Pápež František poslal posolstvo umelcom o ich úlohe poľudštiť periférie miest

Ponúkať jednoduchosť krásy

Snímka: archív

V exteritoriálnych vatikánskych priestoroch Palazzo della Cancelleria sa na sviatok sv. Mikuláša konalo slávnostné spoločné zasadanie členov pápežských akadémií, spojené s odovzdávaním ocenení umelcom.

Pápež František pri tejto príležitosti zaslal posolstvo, v ktorom sa prihovoril osobitne umelcom, zamerajúc sa na úlohu krásy a umenia v urbanistike ako prostriedku na spojenie človeka s Bohom. Téma posolstva nebola náhodná, pretože práve tejto téme sa v tomto roku venovala starobylá Pápežská akadémia krásnych umení. Inštitúcia, ktorej vznik sa datuje do roku 1542 zorganizovala výstavu s *Záblesky krásy pre ľudskú tvár miest*.

OBRODA PERIFÉRIÍ

Svätý Otec František v úvode pripomína slová Benedikta XVI. z príhovoru k umelcom, ktorý mal v novembri 2009 v Sixtínskej kaplnke. Vtedy Františkov predchodca v ňom umelcov vyzval, aby sa angažovali v poľudšťovaní priestorov sociálneho spolužitia. Pápež Benedikt XVI. vtedy okrem iného povedal: „*Vy dobre viete, že skúsenosť krásy – skutočnej krásy, nie tej pomíňavej, ani povrchnej – nie je niečo prídavné alebo druhoradé pri hľadaní zmyslu a šťastia, pretože táto skúsenosť nevzdáľuje od reality, ale naopak – privádza k jadrú konfrontovania sa s každodenným životom, aby sa oslobodil od temnôt, a tak sa nadobudnutím svetla a krásy premenil.*“

Po citácii svojho predchodcu Svätý Otec František pokračuje: „*Na druhej strane nás to privádza tiež k projektom rekvafikovania a obrody periférií veľkomiest vypracovaných mnohými kvalifikovanými architektmi, ktorí ponúkajú práve tieto ‚záblesky‘ krásy, čiže malé urbanistické, architektonické a umelecké zásahy, vďaka ktorým sa obnovuje, aj na miestach zanedbaných a škaredých, zmysel pre krásu, dôstojnosť a ľudskosť. Takto sa vytvára cesta k presvedčeniu, že aj na perifériách sú stopy krásy, pravej ľudskosti, ktorých sa treba ujať a maximálne ich zhodnotiť, podporovať ich, povzbudzovať, rozvíjať a rozširovať.*“

OÁZY KRÁSY

„*Talijsky spisovateľ Italo Calvino tvrdil, že ‚mestá, tak ako sny, sú vystavné z túžob a zo strachov‘. Možno veľa miest v našich časoch s ich zanedbanými predmestiami, nechalo oveľa viac priestoru strachom ako túžbam a najkrajším ľudským snom, zvlášť tých mladých. V encyklike Laudato si’ som upozornil práve na ‚vzťah, ktorý je medzi náležitou estetickou výchovou a udržovaním zdravého životného prostredia‘ a zdôraznil som, že ‚venovať pozornosť krásy a milovať ju nám pomá-*

ha vymaniť sa z utilitaristického pragmatizmu. Keď sa nenaučíme zastaviť, obdivovať a oceňovať krásu, nie div, že sa bez škrupúl premení akákoľvek vec na predmet užívania a zneužívania‘.

Preto je dôležité, aby sakrálné stavby, počnúc novými farskými kostolmi, hlavne tými, ktoré stoja na perifériách a v zanedbaných prostrediach, ponúkali jednoduchosť a vyjadrovali podstatu, ako oázy krásy, pokoja, prijatia, napomáhajúc skutočnému stretnutiu s Bohom a spoločenstvu s bratmi a sestrami, a tak sa stali miestami spoločného rastu všetkých obyvateľov, spoločného harmonického a solidárneho rozvoja komunit.“

ZAŽIARIŤ V SIVOSTI

Pápež František v tejto súvislosti poukázal na významnú úlohu umelcov: „*Vynára sa tak dôležitá a nevyhnutná úloha umelcov, osobitne tých, ktorí sú veriaci a nechajú sa osvecovať krásou Kristovho evanjelia: vytvárať umelecké diela, ktoré budú práve prostredníctvom jazyka krásy prinášať znak, iskru nádeje a dôvery tam, kde sa zdá, že sa ľudia poddali ľahostajnosti a ohyzdnosti.*“

Svätý Otec František pozýva všetkých umelcov – architektov, maliarov, sochárov, hudobníkov, režisierov, spisovateľov, fotografov a poetov –, aby dali zažiarieť krásy najmä tam, „*kde je tma a kde sivosť dominuje každodennosti*“, lebo oni sú strážcami krásna, ohlasovateľmi a svedkami nádeje pre ľudstvo.

-ab-/RV

Krutý vládca Herodes Veľký sa preslávil aj mnohými veľkolepými stavbami

Stavby Herodesa Veľkého

Herodesa Veľkého poznáme nielen ako biblického vraha nemluvniatok, ale aj ako jedného z najväčších staviteľov v histórii.

Herodes Veľký (asi 73 pred Kr. – 4 po Kr.) sa preslávil ako stavitel miest, ktorý sa pričínal aj o nákladnú prestavbu jeruzalemského chrámu. Bol to však aj človek, ktorý ničil životy druhých. Napriek tomu, že história tohto panovníka označuje ako *Veľkého*, pravda je, že jeho činy a povaha nenesú stopy veľkosti. Naopak, na územiach, ktoré spravoval, vládol nemilosrdne a kruto, neušetril ani vlastnú rodinu.

Hoci Herodes dostal od Rimanov titul *Kráľ Židov*, ľud ho však nikdy neprijal. Nepochádzal totiž z Dávidovho rodu a bol len sčasti židovského pôvodu. Keďže nemal skutočný kráľovský titul, neprestajne sa obával o svoje postavenie. Vraždenie neviniatok je tragickým poučením o tom, čo sa môže stať, keď sa k moci dostane sebec a tyran.

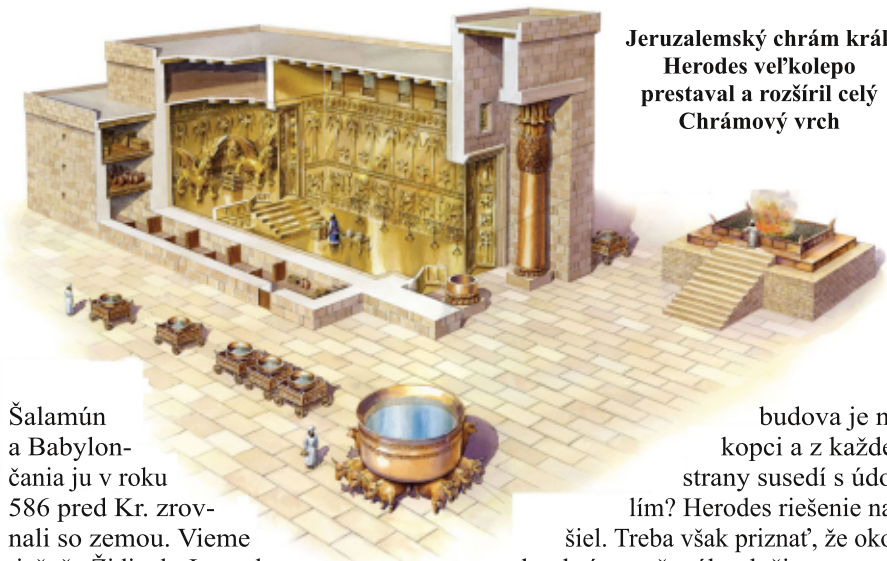
Aj keď Židia mali úžitok z opravy jeruzalemského chrámu, Herodes si tým u nich nezískal priveľa obdivu, pretože rovnako štedro opravoval aj pohanské chrámy.

Z množstva Herodesových stavieb na obranné účely vynikajú najmä štyri. Azda výnimkou môže byť medzi nimi prestavba chýrneho jeruzalemského chrámu, najposvätnejšieho miesta judaizmu. Pozrime sa na ne z hľadiska technických i architektonických unikátov a zaujímavostí.

CHRÁMOVÝ VRCH

V Jeruzaleme, jednom z najskvostnejších miest na zemi, sa stretávajú tri veľké svetové náboženstvá: kresťanstvo, židovstvo a islam. V jeho centre je jedna z najpôsobilnejších architektonických stavieb a pravdepodobne je to aj nábožensky najvýznamnejšie miesto na svete – Chrátový vrch. Ide o vrch stožňovaný s vrchom Moria alebo Sion.

Začiatkom nášho letopočtu, v čase, keď po meste mohol chodiť Ježiš, bol Jeruzalem hrdý na svoj takzvaný *Druhý chrám*. Jeho prvú podobu postavil kráľ

Jeruzalemský chrám kráľ Herodes veľkolepo prestaval a rozšíril celý Chrátový vrch

Šalamún a Babylončania ju v roku 586 pred Kr. zrovnali so zemou. Vieme tiež, že Židia do Jeruzalema putovali vo veľkom počte vrátane mnohých zahraničných – dnes by sme povedali – celebrit. Nevieme, ako často sem putovali, no zaiste to záviselo od ich príjmov a vzdialenosti. Je však známe, že každý židovský muž nad dvadsať rokov musel ročne platiť tzv. chrátovú daň. A tu, tesne pred narodením Ježiša, prichádza na scénu Herodes. Vidiac a zhodnotiac priestor okolo jeruzalemského chrámu rozhodol sa kompletne ho vynoviť. Určite chcel touto architektúrou zaujať pútnikov, no jeho dôvod bol aj čisto praktický: s pribúdajúcim židovským obyvateľstvom a priaznivými podmienkami za rímskej správy (tzv. rímsky mier – *Pax romana*) prichádzalo do mesta aj čoraz viac návštevníkov. Výsledkom bol Herodesov projekt, najodvážnejší a najambicióznejší v celej predošlej existencii izraelského územia, ak nie aj do súčasnosti. Po jeho dokončení sa Jeruzalem mohol pýšiť najväčším posvätným komplexom v celej Rímskej ríši.

VEĽKOLEPÝ PROJEKT

Ani taký panovník ako Herodes sa nemohol dotknúť samotného chrámu, ale s jeho okolím, zvaným *temenos*, mohol naložiť podľa svojich predstáv. *Temenos* je súčasťou starovekých chrámov a oddeľuje posvätný priestor od svetového. Práve túto časť sa Herodes rozhodol rozšíriť.

V čom spočívala veľkoleposť tohto projektu? Predstavte si, že vlastníte hrad na kopci a rozhodnete sa okolo neho postaviť plošinu s rozmermi približne 300 × 500 metrov. Ako to urobiť, keď

budova je na kopci a z každej strany susedí s údolím? Herodes riešenie našiel. Treba však priznať, že okolo chrámu už stála plošina, no nedostatočne veľká. Staviteľské projekty navrhovali teda rozšíriť iba jej západnú, severnú a južnú stranu. Okolo boli dve údolia zvané Bethezské (na západe) a Tyropoeonské (na severe), v ktorých stavebné práce tiež prebiehali. Rozšírenie plošiny si vyžadovalo mimoriadne pevné základy, aby sa stavba nezačala rozpadáť ako torta, keď na ňu pritlačíte. Preto Herodesovi robotníci odkopali kopec vysoký asi 20 metrov, kým sa nedostali na kamenné podlažie. Tu uložili masívne kamene tvoriace základ budúcej nadstavby, ktorou boli päť metrov hrubé podporné múry. Ich vnútro potom postupne vyplňali zeminou. Tak vznikla vo výške vyše 30 metrov plošina pre najcitlivejší náboženský priestor na svete. V súčasnosti sa z týchto múrov zachovala len západná časť, známa ako Múr nárekov, z ktorej vidno 19 nadzemných metrov. Niektoré zo stavebných blokov sú naozaj obrovské, najmä jeden viditeľný v podzemnom tuneli. Je dlhý vyše 13 metrov, vysoký viac než tri metre, s odhadovanou šírkou asi štyri metre a s odhadovanou hmotnosťou vyše päť ton.

VÁPENCOVÉ BLOKY

Ako sa starovekým staviteľom podarilo vytesať takéto veľké kamene a dostať ich na potrebné miesto? Je za tým iba fyzika a ich šikovnosť.

V prostredí Jeruzalema sa nachádzajú striedavo dve vrstvy (turónskeho a cenomanského) vápenca. Ich hrúbka je rôzna, no v rozmedzí asi 0,5 až 1,5 metra. Staviteľia priamo v jeruzalemskej vápenčovej jame vyrábali vápenčové

bloky. Jeden robotník s krompáčom vytváral medzery medzi budúcimi vápencovými blokmi, ale len do hĺbky asi 10 až 15 cm. Medzery vysekal na každej strane bloku, okrem jeho spodnej časti. Druhý robotník do nich vtĺkol kladivom natesno kusy dreva a polial ich vodou. Drevo nasiaklo vodou a začalo sa rozťahovať a vytvárať tlak, ktorý nakoniec oddelil vápencový blok od podložia.

Ani premiestňovanie veľkých blokov nebol nijaký zázrak. Vieme o mieste, ktoré pravdepodobne slúžilo ako vápencová baňa pre Chrámový vrch. Bolo od neho vzdialené necelé dva kilometre. Prekonať túto vzdialenosť pomáhala dômyselná technika na zdvíhanie a posúvanie stavebných blokov pomocou kladky a valiacich sa polien.

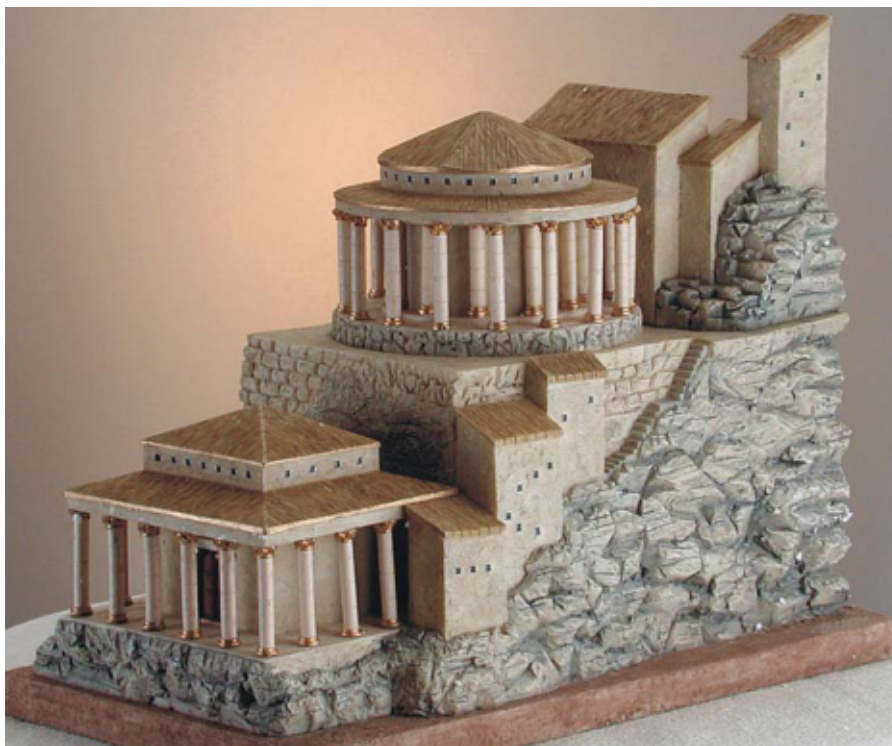
MASADA

Názov *Masada* pochádza z hebrejského označenia pevnosti. Tvorí zastavanú plošinu na vrchu skalného útesu na východnom okraji Judskej púšte, iba necelých päť kilometrov od Mŕtveho mora. Preslávila sa ako útočisko Židov počas židovskej vzbury, ktoré po ročnom obliehaní Rimania nakoniec v roku 73 dobyli. Ako však píše židovský historik Titus Flavius Jozefus (1. stor. po Kr.) z 967 Židov, ktorí sa celý ten čas ukrývali v pevnosti a rozhodli sa nakoniec radšej všetci dobrovoľne umrieť, než sa vzdať Rimanom, zostali nažive iba dve ženy a ich päť detí, ukryté v cisterne. Ďalej píše, že Masadu pôvodne vybudovali niekedy v druhom storočí pred Kr. za vlády miestnych Makabejcov. Pravdepodobne po nich nezostali nijaké pamiatky, keďže Herodes všetko kompletne a dôsledne prestaval na odolnú pevnosť, lebo sa obával, že rímsky vojvodca Marcus Antonius podľahne tlaku Kleopatry a odovzdá Judeu pod egyptskú vládu.

PEVNOSŤ

Herodes postavil pevnosť na neobývanom priestore v púšti s nepriaznivými prírodnými podmienkami, ale neďaleko významných ciest. Vrchol vrchu obopínali hradby s chodbami uprostred, dlhé takmer 1,3 km. Tvorilo ich 70 miestností, širokých štyri metre a dlhých 10 až 35 metrov. V miestnostiach bývali obyvatelia pevnosti.

Výška hradieb sa odhaduje od štyroch po osem metrov. Hradby chránilo 27 dvoj- a trojposchodových veží. Okrem obranného účelu slúžili aj ako remeselnícke dielne či na chov holubov. Nachádzali sa tu aj dva Herodesove paláce, administratívne budovy, budovy pre sluhov, kúpele a rôzne sklady. Po-

Model palácového komplexu v Masade

hodlie kráľa a jeho hostí mali zabezpečovať okrem kúpeľní v palácoch aj kúpele v rímskom štýle a veľký plavecký bazén na južnej strane. Jeden palác slúžil najskôr na oficiálne ceremónie, kde mal Herodes svoj trón (ostali po ňom diery v zemi), a druhý ako jeho osobný príbytok. Ten mal až tri rôzne poschodia (terasy) a pre strážený prístup šlo v podstate o pevnosť v pevnosti. Napriek veľkej stavebnej aktivite zostala väčšina plošiny voľná a okrem iného slúžila tiež na pestovanie rozličných poľnohospodárskych plodín.

BEZ VODY TO NEJDE

Všetky, aj tie najväčšie kamenné bloky na stavby budov, pochádzajú z vápencového vrchu. Z vápenca je vytesaných tiež osemnásť veľkých cisterien. Vodu z dvoch miestnych korýt riek, zavodených iba v čase dažďov, odvádzali do cisterien dva akvadukty, vytesané do skaly. Spodný rad tvorili štyri cisterny, prostredný rad na západnej strane útesu tvorilo osem cisterien. Cisterny mali vtokové stavidlá, umožňujúce regulovať, do ktorej cisterny voda potečie, a mali aj vchody so schodiskom, vedúcim na dno cisterny. Do každej sa zmestilo približne 40 miliónov litrov vody! Z týchto záchytných cisterien sa voda dopravovala v mechoch na osloch alebo muloch na vrchol pevnosti. Hore sa potom vylievala do kanálov, končiacich v niektorých zo štrnástich cisterien. Pri plných kapacitách by každá veľká cisterna vedela zásobiť tisíc ľudí počas

jedného roka. Nečudo, že si pevnosť mohla dovoliť mať aj plavecký bazén či zelené záhrady.

CÉZAREA MARITIMA

Zdá sa, že Herodes chcel vo veľkoleposti svojich stavieb prekonávať sám seba. Nestaval pritom rovnaké stavby na rôznych miestach, ale uplatňoval rozličné techniky pri rozličných problémoch. Dokonalým príkladom toho je jeho aktivita v Cézarei Maritime. Predtým to bolo malé osídlenie z perzskej doby s názvom *Stratónova veža*, ktorú chcel Herodes zaodiť do novej stavebnej krásy a premeniť na svoj hlavný prístav.

Predstavte si dve scény. Prvá: židovský historik Titus Flavius Jozefus opisuje, ako Herodes tento prístav postavil. Druhá: o takmer 2 000 rokov neskôr sa morskí archeológovia a manželka Edwin a Marion Linkovci potápajú pod vodami Cézarey, aby nakoniec potvrdili správnosť Jozefovho opisu. Začali v 60. rokoch minulého storočia a trvalo im to asi 15 rokov. Linkovci potvrdili, že v mori roztrúsené kamenné bloky sa k sebe hodia, a mohli tak vytvárať vyše 60-metrovú ochrannú hrádzu, vlnolam, o ktorej Jozefus písal.

DOKONALÝ VLNOLAM

Keď Herodes dostával prístav v Cézarei, stal sa najväčším umelo postaveným prístavom na otvorenom mori v celej Rímskej ríši. Postaviť akýkoľvek prístav je náročné, ale mimoriadne nároč-

né bolo vybudovať prístav na otvorenom nechránenom západnom pobreží starovekej Palestíny, keďže ustavičné aktívne morské prúdy prinášali do prístavov z juhu na sever nové vrstvy nánosov. Ochranné vlnolamy umožňujú predísť usádzaniu nánosov a predchádzajú erózii jeho pobrežia. Rímskym inžinierom v Cézarei trvalo približne desať rokov (niekedy medzi 23 až 10 pred Kr.), čo je naozaj skvelý čas, kým stavbu vybudovali. Ramená prístavu mali v obvode asi 550 metrov a chránili vnútro s plochou 2 500 m².

Rimania pri tejto konštrukcii použili tzv. *hydraulický betón*. Tento spôsob stavieb opísal aj najznámejší rímsky architekt a vojenský inžinier Vitruvius vo svojom diele *De Architectura* (asi 25 pred Kr.). Betón tvoria dve základné zložky – plnivo a spojivo. Sú to rôzne zložky, v závislosti od druhu betónu, ktorý chceme vytvoriť. V cementovom betóne tak nájdeme kamenivo (plnivo: kameň, štrk, piesok) a cement (spojivo). V prípade hydraulického betónu Rimania je súčasťou cementu, teda lepivej zmesi spájajúcej kamenivo, tzv. puzolána. Puzolána je jemný sopečný materiál z okolia Neapolského zálivu, ktorý dodával takto vzniknutému betónu výhodné vlastnosti: okrem toho, že staviteľia nemuseli čakať na jeho stvrdnutie na súši, bol takýto betón, na rozdiel od jeho nehydraulického verzie, vodoodolný. Rimania teda pripravili svoju špeciálnu zmes na súši, naliali ju do foriem umiestnených vo vode, a betón hydratáciou stvrdol až pod hladinou mora. Rimania svoju technológiu využívali

Rekonštrukcia budovania prístavu v Cézarei Maritime

HERODIUM

v Herodesovej dobe už asi sto rokov, ale v Cézarei ňou prekonal rekordy.

NÁROČNÉ BETÓNOVANIE

Vieme aspoň o troch rôznych použitých stavebných metódach. Pri prvej sa osadila na oceánske dno drevená štruktúra a vliat sa do nej cement s rôznym pomerom kameniva. Na dne sa našli takto vyformované bloky (*pilae*) s veľkosťou približne 2 × 4 × 4 metra, ale aj 15 × 21 × 2 metra.

Druhý spôsob zahŕňal vytvorenie foriem pre betónové bloky na súši, ktoré následne odtiahli na more nad potrebné miesto. Formy potom vyplnili a potopili pod hladinu.

Tretia metóda sa podobá druhej v tom, že na tvorbu betónu použili špeciálne zostavené lode, ktoré po doplavení sa na žiaducu pozíciu vyplnili a potopili.

Len 12 km od Jeruzalema stojí ďalšia z veľkolepých a technicky dokonalých stavieb. Herodes nechal túto pevnosť postaviť v rokoch 23 až 15 pred Kr. na okraji púšte na 785 metrov vysokom umelo navýšenom vrchu. Zapustená stavba bola prístupná len z jednej strany, aby čo najlepšie odolávala útokom nepriateľov. Najväčšia zo štyroch veží paláca stála na skalnom základe s priemerom 18 metrov, zvyšné tri veže, slúžiace ako obytné priestory a sklady, mali len 16 metrov. Niekoľko vonkajších cisterien uchovávalo dažďovú vodu, ktorá smerovala do paláca. Pod úpäťm kopca sa nachádzali kúpele, pretože Herodes miloval vodu, a obďaleč nich stál amfiteáter.

Napriek tomu, že Herodesove stavby zničil zub času, ich ruiny a pozostatky ešte vždy vzbudzujú obdiv a rešpekt.

ANDREJ ZEMAN

(Vyšlo aj v časopise *Quark*)

(Ilustrácie: archív, UofV)

PriestorNet

NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ

priestornet.com

K nedožitým 65 rokom dreveného kostolíka v Ráztoke, ktorého obnova sa pripravuje

Komu prekážal?

Dňa 23. septembra 2016 by uplynulo 65 rokov od posviacky dreveného kostolíka v Hornej Maríkovej v osade Ráztoke. No piatok 12. augusta 2016 v skorých ranných hodinách kostolík niekto úmyselne podpálil.

boli nad vchodom do sakristie skutočné postavy Ráztočanov z tých čias.

V roku 1950 sa dokončili vnútorné práce a v nastávajúcom roku celá stavba. Celkové výdavky dosiahli 142 803 Kčs. Dňa 23. septembra 1951 vykonal posviacku kostolíka považskobystrický dekan Štefan Bebjak, pôsobiaci vo farnosti Predmier. Vysviacky sa zúčastnilo vyše dvetisíc veriacich z okolitých farností.

Postavenie dreveného kostola v Ráztoke v tých časoch možno považovať za malý zázrak. Bola totiž doba riadenej ateizácie spoločnosti a už sa pripravoval a začínal útok na cirkevné inštitúcie.

OPRAVY

Aj včasoch vrcholiacej normalizácie sa podarilo presvedčiť komunistických funkcionárov, že kostolík v Ráztoke je vo vážnom stave a je nutné ho opraviť. Pôvodná strecha kostolíka po 28 rokoch doslúžila a volala po výmene. Prvá veľká oprava sa vykonala v roku 1979.

Druhej veľkej opravy sa kostolík dočkal v roku 1991. Položila sa dlažba, osadili sa nové okná, ktoré sa vyrobili podľa vzoru starých. Po vnútornom obvode kostola inštaloval drevený obklad a rovnakým obkladom sa obložil aj strop kostolíka, kde sa umiestnili dva lustre. Obnovili sa i obrazy.

Tretia veľká oprava kostolíka v Ráztoke sa udiala v roku 2013. Konzervačnou farbou sa natrel celý kostol a okná. Veža kostolíka bola v už neopraviteľnom stave, tak sa musela realizovať výstavba novej, ktorá sa pokryla plechom. V interiéri sa opäť obnovil strop, na ste-

ny sa nahodila nová omietka. Poslednou veľkou prácou bolo položenie novej drevenej dlažby. Pribudli nové lavice, reštauroval sa aj kríž na veži. Vladimír Ragula vyhotovil sochu svätého Amandusa, ktorá bola prezentovaná na mieste starej veže, a tiež plastiku Sedembolestnej Panny Márie, ktorá sa umiestnila nad hlavný vchod, obraz do kaplnky daroval Ladislav Hoffmann.

ČO ĎALEJ

Celá farnosť bola veľmi hrdá na svoj drevený kostolík, ktorý navštevovalo aj veľké množstvo ľudí zo širokého okolia. Každý, kto v ňom chvíľočku pobudol, bol odzbrojený jeho jednoduchosťou a hlbokou spirituálnosťou.

Až prišlo čierne ráno 23. septembra 2016. Medzi 3.00 a 3.30 h niekto kostolík úmyselne podpálil. Úmysel tohto barbarského činu, podobne ako páchatel, sú zatiaľ neznáme. Polícia pracuje s niekoľkými verziami, ktoré však zatiaľ oficiálne nepredložila.

Samotný čin sa hlboko dotkol nielen farníkov a ľudí z okolia, ale aj tých, ktorí v Ráztoke nikdy neboli. Všetci to vnímajú ako útok na ich vieru, ktorú kostolík reprezentoval. Jeho ohorené ruiny doslova kričia a ľudia ich počujú. „*Naozaj počujú, veď náš zničený kostolík neuveriteľne zjednotil farnosť a priam zázračne ju aktivoval. Farníci sú úprimne odhodlaní nedovoliť, aby taký človek, ktorý je schopný podpáliť kostol, mal posledné slovo. Sú úprimne odhodlaní postaviť na jeho mieste dôstojného nástupcu,*“ hovorí správca farnosti Milan Kováč.

-red-

Bola to nádherná stavba na krásnom mieste. „*Ako som stúpal hore brehom s hadicami, plakal som,*“ priznáva sa Martin Gardoň, dobrovoľný hasič z Hornej Maríkovej, ktorý bol pri hasení požiaru. „*Kostol bol už celý v plameňoch, horel z každej strany. Nedalo sa toho už veľa zachrániť,*“ opisuje miesto skazy M. Gardoň. Z chorusu, organu, oltára, sakristie ani z lavíc nezostalo nič, len hĺby ohoreného dreva a popol. Zvláštne je, že po požari sa nenašiel vyše 40 kilogramový zvon, zmizol. Zostali len srdce a konzola.

Pre miestnych ľudí, ale aj pre turistov či chalupárov bol kostolík srdcová záležitosť, radi tu chodili. Krásnu a neopakovateľnú atmosféru prežívali ľudia v kostolíku najmä počas Vianoc. Nebola v ňom zavedená električka, takže tu vládla neopakovateľná atmosféra, najmä keď bolo okolie plné snehu a dnu horeli sviečky.

VÝSTAVBA

Na sviatok sv. Cyrila a Metoda v roku 1948 sa ustanovil výbor na postavenie kostolíka v Ráztoke. V júni 1948 manželka Habudovci poskytli cirkevnej obci Horná Mariková za 500 Kčs pozemok 17 x 8 metrov. Plán zhotovil univerzitný profesor Alexander Knapo z Košíc, pôvodcom z Papradna.

Roku 1948 sa položili základy a drevený zrub sa postavil do polovice. O rok nato stavbu dostávali a pokryli. Na jar 1951 pribudol oltár. Vnútorná maľba pochádzala od akademického maliara Otta Dolingera a podľa ústneho podania

Výstavba nového kostolíka sa už pripravuje a začne sa na jar 2017. Tí, ktorí môžu pomôcť na mieste, budú vítaní vždy, keď to bude potrebné.

Každý však môže podporiť výstavbu nového kostolíka finančným príspevkom na účet zriadený Rímskokatolíckym farským úradom v Hornej Maríkovej.

Banka: Slovenská sporiteľňa

Názov účtu: Kostolík Ráztoke

Číslo účtu: SK77 0900 0000 0051 19196509

SWIFT(BIC): GIBASKBX

VŠETKÝM DOBRÝM ĽUĐOM VOPRED ĎAKUJEME ZA POMOC!

Slovenský básnik Milan Rúfus si spomína na svoje púte za vianočnou jedličkou

Cesta za vianočnou jedľou

Básnik MILAN RÚFUS sa v jednej vianočnej eseji priznal, že svoje sviatočné úvahy považuje za „iba taký vzdych“. Je to však vzdych plný človečenstva, túžby po čistote i sladkosmutnom tajomstve sviatku. Takto si „vzdychol“ aj v úvahe *Cesta za vianočnou jedľou*.

Snímka: archív

Na úvod tejto súkromnej spomienky či nesúkromnej reflexie bude azda dobre pripomenúť si, že symbol vianočnej jedle je oveľa mladší než sám vianočný sviatok. Po dlhú dobu oseemnástich storočí sa kresťanstvo pri slávení svojho najkrajšieho sviatku vedelo bez jedle zaoberať. Tá nastúpila na vianočný trón až v devätnástom storočí. No ujala sa na ňom tak, že sa po pomerne krátkom čase stala priam neoddeliteľnou od vianočných sviatkov.

ZAPUSTENÉ KORENE

V čase môjho detstva stála jedľa na vianočnom prestole už tak nezvratne, akoby tam bola od počiatku sveta. Od počiatku môjho sveta tam bola určite. Nevyspytateľná farba jej ihličia a jej tajomná vôňa naplnili dom. Vdychoval som ju celou dušou a moje detské nozdričky sa pritom chveli ako nozdry žriebätko dívajúceho sa na zázrak bytia. Aj ja som chválil život celým svojím prostým bytím a každú jeho chvíľu som žil tak vďačne a naplno, ako to vedia iba deti.

Aký div sveta, ak jedľa aj do mňa zapustila korene tak košato ako do tatranskej zeme. Veď som vrchár, ktorý vyrástol na hranici medzi dedinou a horou a bol stále jednou nohou v lese. Ak mi vianočný orech pripadal trochu exotický, jedľa mi vyklíčila rovno z kolísky. A ktože už zabudne na kolísku?

OSLAVA STVORENIA

Keď som prešiel z detstva do chlapčerstva, vďačne, by dychtivo som prebral po otcovi jednu z jeho sviatočných povinností: cestu za vianočnou jedľou. (Aj neskôr, už ako bratislavský vysokoškolač, od začiatku decembra som sa tešil na výkon tej povinnosti.)

Nebývala to obyčajná cesta do lesa. Bola to akási mýtická svadba s bielou nevestou, plná nevýslovnej striebornej hudby. Hudby, ktorú vyhrával orchester ticha, pretože nič nevie byť krajším spôsobom tiché ako hora v zime, keď i vykročenie laňky tlmí vata snehu. Brodil som sa v jeho závejoch až po pás, s hlavou vyvrátenou k oblohe, hľadiac do korún stromov. Vôňa, ktorú vydychovali, prehrávala mi spolu s krištáľovou vôňou snehu na pľúcnom organe Bachove fúgy. Fúgy na oslavu stvorenia a jeho nekonečnej čistoty. To nebola robota, to bol obrad.

Vyhliadol som si niekoľko jedlí, znova som ich všetky obišiel a potom som sa rozhodol pre najkrajšiu z nich. Takmer ako v rozprávke, hľadajúci si svoju Mahulienu krásnu pannu.

POTREBA ČISTOTY

Od tých čias prešlo mnoho rokov a svet sa veľmi zmenil. A ja, pri všetkej úcte k vlastnej vianočnej spomienke, takej čistej – veď čo môže byť čistejšie, ako je detstvo a sneh vo výšiniach –, pri všetkej úcte k tomu zmenil som sa tiež. Za

živý svet by som nevedel zaťať sekerou do jedličky.

Prečo? Jedľa ma dnes ako človeka zahanbuje. Jej bytostná potreba čistoty je taká osudová, že nevie žiť v zbastardenej prírode a začína umierať. Zatiaľ čo my akoby sme mali v sebe stopy potkanej krvi, vieme žiť v stoke. Ba čo je horšie, žijeme tak, že pôvodne čisté pretvárame na stoku. Podľa čieho obrazu?

Zavše si spomeniem na svoju cestu do školy po ľavom brehu Váhu: po brehu plnom vrbiny, vtáčieho spevu, žabích koncertov, belasých nezábudiek a žltých jarných blatúchov. Teraz je tam údesné, nekončiace sa smetisko, na ktoré vyvrhne svoje nestrávené zvyšky civilizácia: krajina nikoho a ničoho. Spomeniem a poviem si: „*Nebud' sebecký, svet nepostojí na jednom mieste!*“

PRVÁ NA ZOZNAME

To isté si hovorím pri pohľade na všetky nad rodnou dedinou, nádherne zvlnené vřšky, ktoré vyriedené pilou a ponížené ňou vyzierajú teraz ako hlavy pankáčov. „*Nebud' sebecký,*“ hovorím si, „*život nepostojí ani na miestach tvojho detstva.*“ A tíšim sám seba, ospravedlňujem sa vlastnej spomienke.

Keď si však uvedomím, že v kraji, kde odjakživa bývalo dosť stromov na kolísky i na rakvy, že práve v tom kraji začína umierať les, neviem sa s tým vysporiadať. (Viem totiž o sebe dosť

»»»

presne: i keby to azda technicky bolo možné, odmietol by som žiť na svete, v ktorom umreli lesy.)

A prvá na zozname nádherných samovrahov, tých, čo sa rozhodli odísť, je moja vianočná jedľa. Nevie prijať ponížujúcu zmenu sveta a odchádza z neho. Potichu, postojacky – ako to vedia iba stromy.

DOBRÚ NOC...

A tak sa mi po rokoch zasa žiada kľaknúť si pod ňu. Kľaknúť si pod ňu a zložiť nevianočnú koledu za dušu všetkých jedlí, ktoré sa rozhodli odísť od nás, aby nám svojou nemou rečou a ešte mlkvejším gestom povedali, že nedobre žijeme, ak v mene toho, aby sa nám „dobro žilo“, konáme nedobré. Ak by sme to tiché umieranie jedlí v hluku sveta či v hluku nášho falošného nadšenia prepočuli, mohlo by sa nám

stať, že deti našich detí umrú spolu s nimi.

Všetci sme totiž deti prírody. Aj nás ľudí môže uživiť iba jej prsník, tak surovo dohryzený našimi dychtivými zubmi. Zubmi strašnejšími, než sú zuby všetkých dravcov dokopy.

Taká je dnes moja cesta za vianočnou jedľou.

„Dobrá noc, princ!“ povedal s nevýslovným smútkom nad telom mŕtveho Hamleta jeho verný Horatio.

Ja nie som Horatio. Som však z hôr a usilujem sa byť človekom. A tak hovorím nad umierajúcou jedľou s rovnakým smútkom.

„Dobrá noc, princezná. Dobrá noc, stratená vladárka stratenej Tichej noci...“

Antonia Džurina

(1989)

**Zháňate darček
pre vašich blízkych?**

Objednajte im časopis

VOX

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com 0918 472 420

Batôžtek k Vianociam (zo spomienok dcéry politického väzňa)

Písal sa rok 1955. Moja mamička, hoci bola chudobná, vždy dbala na to, aby sme boli vzdelané, sčítané. Ani neviem, kde pozbierala peniaze na knihy, ktoré sme vždy dostávali na Vianoce. Ako som sa len na knihu od Ježiška tešievala!

So sestrami sme mali pod stromčekom knihu alebo uštrikovanú čiapku či ušité šatôčky, ale mama tam nemala nikdy nič. Cez rok, keď sme šli na svätú omšu, sme vždy dostávali jednu korunu a druhú korunu do kina. Hoci som sa už dávno z toho vyspovedala, ale ja som si tie koruny odkladala do malého batôžka. V kostole si to nevšímali a do kina som sa vždy prešmykla pomedzi väčšie dievčatá. Aj na stole, keď som videla nejaký halierik, schovala som si ho. Takto sa cez rok tento batôžtek naplnil. Už týždeň pre Vianocami som zo škatule, kde mala mama ozdobné stuhy, „šujtašky“, odstihla z jednej a zaviazala som tento batôžtek a vložila som si ho medzi svoje staršie rozprávkové knižky. Ten týždeň sa mi zdal nekonečný.

ČAS ROZPRÁVOK

Prišli dlho očakávané Vianoce. Ráno ma mama poslala na dvor hrať so sestrami. Boli odo mňa staršie, a tak už vedeli, že mama chce vyzdobiť vianočný stromček tak, aby som to nevidela. Bola to síce pre mňa záhada, že sa mi viac venovali ako inokedy a že boli ku mne veľmi milé. Pridala sa k nám aj sester-

nica Marika, lebo aj tá vraj zavádzala mame v kuchyni.

Keď sme prišli domov celé skrehnuté, lebo sme nemali teplé kabáty, sadli sme si v kuchyni pri sporáku a natiahli sme si zmrznuté nohy do teplej rúry. Do izby sme mali zakázané ísť. Prečo, to som nevedela, ale cítila som vždy takú slávnostnú atmosféru, že som sa tam ani nebrala. Sestra Elenka nám rozprávala rozprávky a ja s Marikou sme hltali každé jej slovo. Inokedy sme ju museli prosiť do úmoru, kým nezačala s našou najobľúbenejšou rozprávkou *O krásnej Juliane*. Potom *O Maruške* a *Zlatovláske*.

Keď Jóži, Marikin brat, prišiel po svoju sestru, zbadali sme, že sa začína zvečerovať. Mama nám kázala slávnostne sa obliecť, učešať a umyť sa a čakať na svojom mieste pri stole. Ani jedna sme vtedy neodvrávala. Ani babička toľko nehundrala ako inokedy. Obliekla si najlepšiu sukňu, ktorú mala. Bola čierna, blúzka bola tmavá, ale s krásnou čiernou čipkou.

PASCA NA OČI

Stôl už bol prestretý bielym obrusom. V prostriedku bol svietnik s novou svie-

cou, vedľa neho stál strieborný kríž. Tanierie boli úhľadne uložené vedľa seba, pri nich príbor. Na tácke boli oplátky s cesnakom. V prostriedku stola bolo sitko s rôznym ovocím – hotová pasca na oči. Boli tam nielen jabĺčka či hrušky, ale aj banán, datle a figy. Tieto dobroty nám posielala z Viedne teta, babičkina sestra Róžika. Babička hundrala, že clo bolo drahšie ako ovocie... Boli to však pre nás hotové poklady. Štedrý večer sa mohol začať...

Všetkým nám v bruchu už vyhrávali hudci, lebo od rána sme v ústach nič nemali. Prísne sme dodržiavali pôst. Nerobilo mi to problém, lebo vždy som toho málo zjedla. Načahovala som sa za košíkom, ale nie preto, aby som si vybrala niečo na zjedenie, ale aby som sa presvedčila, či je pod sitkom húžva a peňaženka. V duchu som sa tešila, že o niekoľko minút bude plná.

DODRŽANÉ TRADÍCIE

Konečne prišla k stolu už aj mamička. Opásala si čistou bielu zásteru, zažala sviecu a zhasla veľkú lampu. Nastalo zvláštne, tajuplné ticho. Všetci sme sa postavili. Babička sa predmodlievala a ostatní sme odriekali modlitbu. Potom babička poďakovala Pánu Bohu za štedrý stôl, požehnala ho a so slzami v očiach spomenula všetkých, ktorí už s nami pri stole nemohli sedieť. Mama pritom upierala zrak na prázdny tanier, položený vedľa jej taniera. Bol určený pre otecka, ktorý bol vo väzení.

Po modlitbe sme si mohli sadnúť, iba mama zostala stát'. Zobrala do rúk oplátky, a každému dala po jednej na tanierik. Potreli sme si ju cesnakom a poliali medom. Keď sme ju zjedli, čakali sme na ďalší chod. Mamička zobrala z košíka jabĺčko a rozkrojila ho na päť rovnakých dielikov. Aj tie sme zjedli. Tak to pokračovalo so všetkým ovocím. Potom nám rad za radom kázala vybrať si z košíka orech. Mama každej z nás pomohla rozlúsknuť ho, a keď sme v ňom našli zdravé jadierka, tešili sme sa, že po celý rok budeme zdravé.

Babička potom zozbierala tanieriky, na ktorých boli omrvinky a šupy z banánov, pomarančov, orechov, a odniesla ich na druhý stôl. Na slávnostný stôl však postavila misu so zemiakovým šalátom, a nakoniec to hlavné, na čo sme sa celý deň veľmi tešili – vysmážanú rybu. Rozvonila ju po celej kuchyni.

„Deti, jedzte opatrne, aby vám nejaká kostička nezostala v hrdielku,“ prikazovala nám mamička.

Jedli sme s veľkým pôžitkom, lebo rybu sme mávali ozaj iba na Vianoce.

»»

JEŽIŠKO PRIŠIEL!

„Kedy už pride Ježiško?“ nedočkavo som sa vyzvedala.

„Keď pochodí všetky dobré detičky. Musíš byť trpezlivá.“

„To sa ti ľahko povie, čakať,“ zhíkla som, lebo sa mi zazdalo, že niečo v izbe šuchlo: „Počuli ste, tuším už Ježiško prelieza cez okno?“

„Nebud' hlúpa, Julinka, akoby mohol,“ rozrečnila sa sestra Ruženka, ale už nedopovedala, lebo ju zahriakla babička, aby sme ticho sedeli za stolom, lebo Ježiškovi sa páčia len dobré, poslušné deti, ktoré sa vedia slušne správať za stolom.

Ani som nezbadala, ako sa mamičke podarilo prešmyknúť do izby a zasvietiť na stromčeku sviečky a prskavky. Všetci sa usilovali odpútať moju pozornosť, aby som si nevšimla ani mamičkin návrat späť medzi nás. Babička mala prichystaný zvonček, ktorým zrazu zazvonila a opäť ho schovala.

„Počuli ste?!“ skríkla som.

„Nie. Čo sme mali počuť?“

„Ale čo ste hluchí, tak silno to zvonilo!“

„Keď si to myslíš, tak sa teda podme pozrieť do izby, či aj k nám prišiel Ježiško,“ láskavo ma pohladila mama po hlave a zodvihla ma do náručia a kráčala so mnou, Ruženka s Elenkou a babičkou za nami.

„Ježiško prišiel! Ježiškooo!!“ vytrhla som sa mame z rúk a bežala k stromčeku.

KRÁSNE, HOCI FALOŠNÉ

„Počkaj, Julinka!“ zahriakla ma babička: „Musíme sa najprv pomodliť, zaspievať Ježiškovi a poďakovať sa mu za darčeky.“

A už sme všetci pokrľakali na kolená okolo stromčeka, a tak oddane, ako nikdy cez rok, aj ja som vnímala každé slovo z modlitieb Otčenáš a Zdravas. Potom babička s Ruženkou začali spievať *Narodil sa Kristus Pán* a všetci sme sa pridali. Okrem môjho a Elenkinho spevu to bolo fantastické. Obe sme síce spievali s citom, ale falošne. No to vtedy neboli podstatné. Srdce mi búšilo, navyše ma aj hnevalo, že sa začala spievať i druhá sloha. Keď sme dospievali, dohoreli aj prskavky. Iba sviečky blikotali svoje malé krásne svetielka. Na stromčeku boli rôzne ozdoby a salónky. Viseli tam aj orechy zabalené v trblietavom papieri.

Mama zažala veľkú lampu, aby sme si pod stromčekom ľahšie našli darčeky. A boli tam. Pulóvrik som objavila pre seba, pre bábiku doniesol Ježiško šatôčky a čiapočku.

STOPÄŤDESIAT KORUNIEK

Knižky sme dostali všetky tri. Mama si potrpela, aby sme aj napriek chudobe boli vzdelané a sčítané.

Dostala som obrázkovú knižku. Ruženka vraj „zalúbenú“, ale mama ju prečítala skôr ako Ruženka... Babička dostala čiernu barchetovú zásteru – a na mamičku Ježiško zabudol... Vtom som si spomenula, že medzi svojimi knižkami mám batôžtek pre mamu. Bežala som do druhej izby ani strela. Razom som stála pred mamičkou a podávala jej darček: „Ani na teba, mamička, Ježiško nezabudol,“ a víťazoslávne som jej podala dlho skrývaný batôžtek.

Všetci na mňa s úžasom hľadeli a divili sa, odkiaľ mám darček pre mamu. Vari už Julinka vie, že Ježiško nechodí?

Keď mama s úžasom rozviazala batôžtek, vysypalo sa z neho do jej lona stopäťdesiat kovových „jednokoruniek“. Presne som vedela, lebo som ich viac ráz spočítavala...

„Odkiaľ si to nabrala?“ spýtala sa mama.

No ja som sa iba smiala: „To všetko Ježiško.“

SLZY ŠŤASTIA

Mama som po prvý raz videla iné slzy ako doposiaľ. Boli to slzy šťastia. Viem, že to bol pre ňu ten najcennejší dar na svete.

Ja som si veľmi nezaťažovala hlavu tým, že som klamala. Veď to bolo pre dobro veci, a vôbec – už som sa z toho vyspovedala. Pokojne som sa radovala z knižky a hneď som Elenku prosila, aby mi prečítala malé riekanky z každej strany. Ešte v ten večer som ich vedela všetky naspamäť.

Keď na druhý deň k nám prišla Mária, už som jej ako dospelá školáčka naspamäť recitovala básničky. Ešte aj prstom som sa pohybovala po riadkoch, akože čítam. Tešila som sa, že na druhý rok pôjdem konečne do školy a naučím sa čítať. Rozprávky som vedela naspamäť až tak, že keď sa Elenka pomýlila, hneď som ju doplnila a doropotala som ich sama.

V PREDSIENI NEBÍČKA

Na prvý vianočný sviatok som šla do kostola v novom pulóvriku. Len som sa hnevala, že musím mať na ňom kabátik. Pri kázni som si ho aj rozopla, akože mi je teplo. Usilovala som sa naznačiť, že mám nový pulóvrik.

Rada som chodievala počas sviatkov do kostola, a ešte radšej spievala vianočné piesne, najradšej *Tichú noc*. Ne potrebovala som ani spevník. Keď sa kostol ozýval spevom tejto piesne, akoby som sa vznášala k hviezdám a bola už v predsieni nebička. Vtedy som si myslela, že tam uvidím malú Róžiku a Jožka, moju tetu a strýca, ktorí umreli veľmi mladí. Babička nám hovorila, že sú už v nebičku a sú anjelikmi. Chcela som vidieť i dobrého deduška, ktorý mi chýbal. Na Vianoce som cítila ich prítomnosť. Akoby stáli za mojim chrbtom. Ale mama mi hovorila, že to je môj anjel strážny. Vraj každé dieťa má za sebou svojho anjela strážneho. Nevidíme ho, ale chráni naše kroky.

Babička cez sviatky plakávala väčšmi ako po iné dni v roku. Mama mi povedala, že plače za svojimi deťmi, ktoré sú už v nebičku a sú z nich anjelici.

JÚLIA BREZINSKÁ
(Snímka a ilustrácia: archív)

Kresťanský svet v Dobšinského zbierke *Prostonárodné slovenské povesti*

Kresťanstvo v rozprávkach

Rozprávky či ľudové povesti sú starobylým a osobitným druhom ľudovej slovesnosti, ktorá sa istý čas odovzdávala ústne, neskôr sa zapisovala. Na obsah i formu vplývali mnohé okolnosti, medzi ktorými nezanedbateľnú mieru malo kresťanstvo.

Najznámejšie slovenské ľudové povesti zapísal evanjelický pastor Pavol Dobšinský. Z historického hľadiska patria k najstarším, siahajú hlboko do minulosti, používajú mytologické myslenie, ale aj archaické kresťanské myslenie. Kontext viery bol súčasťou kredibility povesti.

BIBLICKÉ INŠPIRÁCIE

Povesti, ktoré sa inšpirovali biblickými príbehmi, obsahujú skutočnosti známe z *Biblie*. Poslucháča zaujala ich symbolika, ale románsky človek ich neza komponoval do svojho rozprávania mechanicky a čisto vonkajškovo; premýšľal o nich, rozjímal, osvojil si ich, pretváral, dokonca ich považoval za tajomné výtvory usporiadané podľa Božieho plánu. Podobný postoj nastal aj k hagiografickej látke. Preto sa v slovenských rozprávkach nachádzajú biblické či hagiografické jadrá, ktoré majú svoju vlastnú podobu, nie rýdzosť prameňa. Verné kopírovanie prameňa priniesla až gotická doba šírením exemplí a rozvíjali sa až do barokovej doby.

EXEMPLÁ

V povestiach sa nachádzajú exemplá či ich zárodky, ktoré väčšinou vychádzajú z *Biblie*, zriedkavejšie boli príkladom hagiografické rozprávania alebo kresťanské legendy. Exemplá sú lapidárne historiky, z ktorých vyplýva poučenie a z ktorého deja a jeho následkov je potrebné vziať si príklad (exemplum),

rozprávky majú pedagogický rozmer podobne ako legendy. Exemplá sa využívali predovšetkým v kázňach na oživenie, ale so silným moralizačným aspektom. Mohli existovať aj samostatne, žánrovo boli blízke bájke, novele, ale predovšetkým rozprávke.

Niektoré Dobšinským zaznamenané povesti zdanlivo využívajú exemplá, resp. ich látka je zakomponovaná do celého deja rozprávky alebo aspoň jej časti. Sú to buď biblické alebo hagiografické príbehy. *Sväté písmo* obsahuje množstvo pútavých a poučných príbehov. Niektoré príbehy v povestiach jednoznačne prerozprávajú starozákonný alebo novozákonný príbeh, prípadne využívajú biblickú myšlienku či realie. Tieto príbehy rozprávač veľmi rýchlo spracoval a prispôbil rozprávaniu.

BOJ DOBRA A ZLA

Nosným kresťanským príbehom je boj dobra a zla, starý ako ľudstvo a prítomný v celej *Biblii*. Symbolicky je dobro svetlom a zlo tmou (*Slnčový kôň*). V povestiach sú dobré a zlé postavy, na ktoré sedí opis podobný hagiografickým opisom.

Rozprávanie povestí sa rozvíja v túžbe po väčšej dokonalosti, čomsi lepšom, čo možno dosiahnuť na tomto svete alebo prechodom do druhého sveta (aj keď sa nechápe ako večnosť) a následne návratom späť (*Chorý kráľ*), pričom už ostane vlastníkom získanej zručnosti či dokonalosti. Dej sa potom zamotáva

v stretnutí dobrých postáv s priamym či nepriamym zlom, dobrá postava musí mnoho ráz niečo stratiť, obetovať, zaprieť sa, alebo musí preukázať hrdinstvo vyplývajúce zo svojich vlastností či zručností (sila, odvaha, múdrosť, šikovnosť).

Slovenská rozprávka sa končí víťazstvom dobra nad zlom a prechádza do eschatologickej roviny dokonalej večnosti, že tí dobrí „*žijú dodnes, kým nepomreli*“. Povaha stredovekej ľudovej slovesnosti bola rovnaká v celej Európe.

STAROZÁKONNÝ SVET

Biblickú materiu možno nájsť na mnohých miestach. Boh je všadeprítomný (*Kráľ času*); možno sa od neho odlúčiť, ale nemožno mu uniknúť. Zvádzajúci had obtočený okolo stromu (*Hadogašpar*) pripomína hada v raji; čerti strážiaci hrušku (*Zlatovlasé dvojčatá*) zasa strom uprostred raja; had bol symbol zla, lebo kradne vajcia, z ktorých sa rodí život (*Janko a Macko*).

Jarabí had (*Hadogašpar*) pripomína medeného hada, ktorého Mojžiš vztýčil na púšti. Časté je skamenenie (*Zakliata hora*, *Matej veľký kráľ* a *Uliana veľká kráľovná*, *Mahuliena zlatá panna alebo slnčová panička*, *Svetovládny rytier*) podobne ako skamenenie Lótovej ženy. Prekliate mesto (*Matej veľký kráľ* a *Uliana veľká kráľovná*) podobne ako v prípade Sodomy a Gomory. Premietol sa aj príbeh starozákonného Jozefa, ktorý ako faraónov správca pripraví

krajinu na neúrodné časy (*Zlatá podkova, zlatô pero, zlatý vlas, Víťaz Kuchta*), ako aj prechod suchou nohou cez Červené more: „Okolo neho všade voda tiekla a on stál na suchu a na ktorúkoľvek stranu sa pohol, všade sa mu voda vystupovala“ (*Svetovládny rytier*). Príbeh Mojžiša, ktorý sa zachránil v košíku plávajúcim dolu prúdom, aby potom splnil svoje poslanie sa opakuje viac ráz (*Zlatovlasé dvojčatá, Plavčík a Vratko*). Rosa, ktorá spadne len na určené miesto (*Panna z rosy počatá a z deväť matiek splodená*) pripomína príbeh o Gedeonovom rúne (Sdc 6, 36-40). Ohnivý voz vo vetre, ktorý premiestnil človeka na iné miesto, kam sa ho vybrali hľadať (*Otcov hrob*) pripomína Eliášovo nanebovzatie.

Samozrejmosťou povestí je reflexia Desatora. Nedeľné či odpustové chodenie do kostola na omšu je samozrejmosť: „Nuž čože ty, leňoch, doma sedíš, všade sú ľudia v kostole, a ty doma; nevieš aj ty Bohu slúžiť?“ (*Chorý kráľ*), ako aj modlenie (*O kráľovičovi, čo si mladú hľadal, Vlkolak*), o mravnej čistote ani nehovoriac; už len ležanie nahých nezosobášených ľudí je neakceptovateľné (*Matej veľký kráľ a Uliana veľká kráľovná, Dlhý nos*), rovnako zabeňovanie za vdovicou (*Sirôtky*), ale je zachytený aj neprípustný pokus o incest (*Myšacia bundička*).

EVANJELIOVÉ OBRAZY

Mnoho ráz sú aj novozákonné príbehy prevzaté do deja slovenskej povesti. Narodenie dieťaťa manželom vo vysokom veku po dlhých rokoch vzývania Boha ako Zachariášovi a Alžbete alebo ako starozákonnej Anne v Samuelovej prítomnosti: „Deväť rokov sa modlil každé každícké ráno, keď slnce vychodilo, na kolenách a prosil Boha, aby mu požehnal potomka. Napokon predsa narodil sa mu syn“ (*Panna z rosy počatá a z deväť matiek splodená*).

Príbeh narodenia Jána Krstiteľa bol použitý v povesti *Lomidrevo* alebo *Valibuk*; ako vtedy v judských horách, aj vo *Valibukovi* sa to rozchýrilo ako čosi neslýchané a syn vynikol mimoriadnou silou. Radosť matky nad synom jedináčikom narodenom vo vysokom veku (*O kráľovičovi, čo si mladú hľadal*) tiež pripomína Jána Krstiteľa. Počatie z rosy bez pričinenia muža – „...dám ti ženu z rosy počatú“ (*Panna z rosy počatá a z deväť matiek splodená*) pripomína Kristovo počatie v lone Panny Márie.

Človek vyzerajúci na strome (*Myšacia bundička*) pripomína Zacheja vyčkávajúceho Ježiša v Jerichu. Plač nad zavraždenými nevinnými v Betlehe-

me našiel ohlas v povesti *Vlkolak*. Podobenstvo o múdrych a pochabých panách sa nachádza v povesti *Dalajláma*. Príbeh veľkonočného rána, keď Mária Magdaléna nespoznala Krista, je prítomný v povesti *Čarodejná lampa*. Možno nájsť podobenstvo o talentoch (*Pani Mačička*), večitú pamiatku Kristovej poslednej večere (*Svetovládny rytier, Zlatná krajina, Prorok Rak*), vieru v posledný súd (*Lubka a Kovovlad*).

MORÁLNE PROBLÉMY

Aj rôzne ďalšie evanjeliové podobenstvá či známe výroky našli ohlas v slovenských povestiach: „Poslední budú prvými a prví poslednými“ (*Popolvár najväčší na svete*), nutnosť odpúšťania (*Či jesto pravda na svete*), Kristovo odporúčanie dávať „cisárovi, čo je cisárovo a Bohu, čo je Božie“ (*O troch grošoch*), i „Ešte dnes budeš so mnou v raji“ (*Pecko-sprostáčik*).

No v povestiach je množstvo príbehov o vraždení nevinných ľudí (*Mat*

a *macocha alebo zlá páva*) a detí (*Vlkolak, Jelenček*), pričom však tolerované zabíjanie a s tým spojené násilie sa pripúšťa len vtedy, ak sa zničí nepriateľ alebo drak. V niektorých príbehoch je prítomný kanibalizmus (*Za zlatým jablčkom, Jelenček, O pohanskom kráľovi*), telesné zmrzačenie (*Vlkolak*). Klebetenie nie je dobré (*Hadogašpar*), krádež je hriech (*Dvanásť bratia a trinásť sestra, Janko a Macko*), podobne aj klamstvo (*Janko Hraško*). Za celkom osobitné zlo sa považuje opilstvo (O človeku, čo nikdy nezhršil), známe ako morálny problém v 19. storočí.

Viacere javy alebo fenomény v povestiach, ktoré sú z hľadiska kresťanstva a jeho teológie zaujímavé ako špecifický predmet záujmu, sa vo folkloristike paradoxne nazývajú ako demnologická matéria, čo z kresťanského hľadiska nie je najpriliehavéjšie označenie. Časť obsahu týchto povestí má totiž nadprirodzenú alebo mimoprirodzenú matériu.

KATOLÍCKE REÁLIE

Ak si odmyslíme všetkresťanské hodnoty, ktoré prirodzene nadväzujú a zveľaďujú prirodzené (etické) všeľudské hodnoty, v povestiach možno nájsť aj také kresťanské hodnoty či osobitosti, ktoré sú svojím pôvodom katolícke. Preto možno predpokladať, že do rozprávania sa dostali ešte pred rozdelením kresťanstva pred reformáciou a v príbehoch sa zachovali preto, lebo ani neskôr neboli cudzie ich rozprávačom, pretože reformácia v tradovanom prostredí nebola radikálna, resp. sa od katolicizmu odlíšila len postupne a pomaly.

Obrazy Panny Márie, ktoré sa nachádzali v kostoloch, boli často milostivé: „*A keď som s tým prsteňom do kostola vošla a pod obraz Blahoslavenej stala, všetok ľud pozeral iba na ňu a na mňa*“ (Lubka a Kovovlad).

V povestiach nájdeme obraz neba, ktoré je hore a je plné nebeskej slávy a vojsť doň možno len v rúchu milosti (Nebeská sláva), ale nájdeme aj obraz pekla, ktoré je v podzemí a je odstupňované (Mataj, Čert slúži). Obrazom neba je kláštor (Pecko-sprostáčik). Hlavný čert sa volá Lucifer (Mataj, Drotári a ten špatný).

Povolanie k svätosti patrí predovšetkým kňazovi: „*Ja posvätim sa len Bohu – budem kňazom*“ (Mataj, ale aj Či jesto pravda na svete) a kňazovi patrí primeraná úcta (Drevená krava).

V povestiach sa spomínajú sviatosti, ktoré poznal pospolitý ľud bežne (až na sviatosť birmovania, ktorú vysluhovali len biskupi, a to zriedka). Oblúbeným motívom bola sponď: „*Pod svedomím sa vyspovedať*“ a odpustiť (Dvanásť bratia a trinásť sestra, Janko a Mac-ko). Kto nezatají nijaký hriech (Mataj), je vyslobodený zo svojej duchovnej malosti (Janko Hraško). Sponď sa spája s pokánim: „*Čo previnila si, to odpokutuj si sama*“ (Červenkrál a žltovláska).

HAGIOGRAFICKÉ PODNETY

V slovenských povestiach sa nachádzajú príbehy, ktoré imitujú udalosti zo života svätcov alebo preberajú ich vlastnosti. Pôvodne niektoré legendy mohli byť exemplami, ale oneskorený príchod neskorogotického myslenia medzi pospolitý ľud spôsobil, že boli prepracované na románsky spôsob podobne ako biblické inšpirácie. V niektorých vystupuje sám Kristus (Stará dievka a čert, O sirote). Zo svätcov sa v povestiach nachádzajú príbehy sv. Petra (Petrova čapica); sv. Martina (scénu o urovaní sporov nájdeme v Matajovi). Sv. František kázal zvieratkám: Radúz ako pus-

Vydanie *Prostonárodných slovenských povestí* z roku 1958 ilustroval Martin Benka

tovník káže mužkám (Radúz a Ludmila); pustovník ako spôsob zasvätenia je prítomný aj v ďalších povestiach (Dalajláma). Príbeh O Jelenčekovi má motív z legendy o sv. Hubertovi; motív o vyličení hrdla pochádza z legendy o sv. Blažejovi (Baláž, Dalajláma); motív rytiera, draka a veže/kaplanky (Svetovládny rytier) pochádza z hagiografickej legendy o sv. Jurajovi či sv. Barbore; obsah povesti známej ako Marcelino, chlieb a víno obsahuje povesť Pecko-sprostáčik.

V povestiach sa nachádzajú rozličné reálie, ktoré sa netýkajú ani tak klasického náboženského života veriacich kresťanov, ale ide o zmienky o sviatostiach a sväteniach, ktoré boli v rozprávačskom podaní skomolené, resp. zdeformované do takej miery, že zjavne sú použité v nesprávnom kontexte, prenesené alebo deformované. Dobšinský ako evanjelik zrejme časť povestí zozbieral v evanjelickom prostredí; bolo by nepravdepodobné, ak by do nich vsúval zjavne katolícké reálie, ktoré v evanjelickom prostredí boli neproduktívne. Ich prítomnosť však možno jednoducho

vysvetliť tak, že sa do rozprávok dostali ešte pred reformáciou. Evanjelickej vierouka ich zavrhol, resp. nepoužívala, v ľudovom prostredí preto pretrvali v posunutej obsahovej/kontextovej rovine.

NUTNOSŤ ROZPRÁVAČA

Najpodstatnejšie kresťanské poslanstvo slovenských rozprávok spočíva v ich povahe, v pridanej hodnote, ktorá vzniká ich podávaním. Medzi rozprávačom a poslucháčom vzniká vzťah, ktorý sa precitým rozprávaním prehĺbuje a u počúvajúceho dieťaťa je len jediná istota, že príbeh sa skončí dobre práve preto, lebo ho rozpráva rodič, ktorý dieťaťu povedal už veľa iných príbehov, ktoré sa tiež skončili dobre. Rodič či starý rodič tak bol morálnou oporou dobra, ktoré malo dokonca eschatologický rozmer, pretože tí dobrí „*žili, kým nepomreli*“. Ide o ideálnu predstavu, ktorá je starobylá a kresťanská. Je to najväčšia pridaná hodnota, akoby nesmrteľná duša, poklad, ktorý spája všetky slovenské rozprávky.

PETER ZUBKO

Dáva sa na známosť,
že Rada KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru,
sekcia slovesného umenia,

vyhlasuje k Svätému roku milosrdenstva
literárnu súťaž pre stredoškólkov

Tváre s úsmevom milosrdenstva.

Eseje, úvahy, reportáže či rozhovory v rozsahu do
2016 slov načim zaslať do
31. decembra 2016
na mailovú adresu predsedu organizačného výboru
súťaže PhDr. Pavla Vitka
vitko.pavol@gmail.com

Láskavo uved'te meno, priezvisko, vek,
adresu bydliska, názov školy
a osobný telefonický kontakt.

Vyhlasenie výsledkov sa uskutoční vo februári 2017
v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca
v Bratislave v rámci udeľovania cien Fra Angelica.
Čestným predsedom súťaže je
predseda Rady KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
biskup Mons. František Rábek.

Gilbert Keith Chesterton považoval detektívny román za jednu z najvyšších foriem umenia

Paradox detektívky

Hoci mnohí považujú detektívne romány za úpadkový žáner, detektívka patrí medzi klasické vianočné darčeky. Nielen milovníkom a zástancom, ale aj tvorcom detektívok bol i Gilbert Keith Chesterton.

Za prvú detektívnu prózu sa považuje poviedka Edgara Allana Poea *Vraždy v ulici Morgue* z roku 1841. Čoskoro po svojom vzniku sa detektívka stala veľmi populárna ako medzi spisovateľmi, tak aj medzi čitateľmi. Zároveň s tým sa však začala paradoxne vnímať ako úpadkový žáner.

Obdobie, v ktorom žil Gilbert Keith Chesterton, sa považuje za zlatý vek detektívky. V roku 1929 vznikol spolok autorov detektívok Britský detektívny klub (The British Detection Club). Jeho prvým predsedom bol až do svojej smrti v roku 1936 práve G. K. Chesterton. Členovia klubu sa dohodli na pravidlách (išlo o pravidlá fair play voči čitateľom), ktoré by každá detektívka mala mať. Chesterton sám tvrdil, že čitatelia detektívok chcú byť klamaní, ale férovo. S najväčšou pravdepodobnosťou bol to práve Chesterton, kto vytvoril z týchto pravidiel prísahu, ktorú musel každý člen klubu zložiť. Každý tak sľúbil, že ich detektívi budú správne

a poctivo vyšetrovať zločiny, a to pomocou rozumu, ktorý im ich autor prepožičal, a nebudú sa spoliehať na božské zjavenie, ženskú intuíciu, rituály, podvody, náhodu či vyššiu moc. Museli aj sľúbiť, že nebudú pred čitateľmi skrývať nijaké dôležité stopy, ba čo viac – zaviazali sa, že budú písať spisovnou angličtinou.

SÚ AJ DOBRÉ

Hoci sa začal detektívny román považovať za úpadkový žáner, Chesterton tento názor rozhodne nezastával. A dával to jasne najavo. Detektívku dokonca považoval za jednu z najvyšších foriem umenia, pretože sa zaoberá zločinom a trestom. V rámci obhajoby detektívok napísal mnoho esejí, z ktorých je asi najznámejšia *Obrana detektívok*. V nej objasňuje svoj postoj k detektívnym príbehom a obhajuje ich hodnotu a prínos pre čitateľov.

Chesterton vedel, že nie je možné generalizovať. Pripustil, že existujú zlé detektívky, no dôležité je, že sú aj dob-

ré detektívky, a to si mnohí neuvedomujú. Dobrá detektívka je pre nich podľa G. Chestertona nezmysel, asi ako „dobrý diabol“.

Chesterton mrzelo veľké množstvo negatívnych literárnych kritik a všeobecné pohrdanie detektívnym žánrom. Cez svoju esej *O detektívkach* odkázal literárnym kritikom, že literárne dielo nemusí byť nepopulárne, aby sa mohlo považovať za kvalitné. A nakoniec hrdovo vyhlásil: „*A ak by ktokoľvek chcel povedať, že môj vkus je vulgárny, neumelý a negramotný, môžem len podotknúť, že som veľmi spokojný s tým, že som taký vulgárny ako Poe, tak neumelý ako Stevenson, a tak negramotný ako Andrew Lang.*“

IDEÁLNY PRÍBEH

Chesterton bol presvedčený, že je možné napísať napínavý príbeh, ktorý však nebude povrchný a plytký. No tvrdil aj, že taký príbeh on sám nikdy nenapísal a najskôr ani nenapíše. Svoje detektívky dokonca označil za jedny z najhorších, čo sa kedy napísali, no to myslel skôr zo žartu.

A čo by mal teda podľa Chestertona taký ideálny detektívny príbeh spĺňať?

Nemal by byť priveľmi dlhý, preferoval skôr formu poviedky než románu, pretože, ako tvrdil, detektívka je maškárada, v ktorej jednotlivé postavy môžu zhodiť svoje masky až tesne pred koncom. Čitateľ sa nemôže dozvedieť nič o psychológii, filozofii, morálke ani o viere hlavných hrdinov skôr ako v poslednej kapitole, a preto je vhodné, aby posledná kapitola bola zároveň prvou kapitolou. V jednej zo svojich esejí o detektívkach Chesterton zdôrazňuje, že riešenie by nemalo byť priveľmi zložitá: „*Druhým kardinálnym princípom je to, že základom detektívnej fikcie nie je komplikovanosť, ale jednoduchosť. Záhada sa môže javiť ako spleť, no v skutočnosti musí byť prostá. Autorovou úlohou je záhadu objasniť; ale nemalo by byť nutné vysvetľovať samotné objasnenie.*“

POÉZIA ŽIVOTA

Pre Chestertona bola detektívka atraktívna z viacerých dôvodov. V jej príbehoch videl paralely s jeho obľúbeným historickým obdobím – stredovekom. Detektívov a policajtov totiž prirovná-

val k stredovekým potulným rytierom, ktorí trestali zlo a šíрили dobro. Podľa neho sú to akýsi bojovníci proti chaosu, ktorého predstaviteľia sú zločinci.

Chesterton tiež tvrdí, že detektívka je „najstarší a jediný druh populárnej literatúry, v ktorom sa uplatňuje zmysel pre poéziu života“. A práve poézia života je jedným zo základných kameňov Chestertonovej filozofie. Vo svojich detektívkach Chesterton búra väčšinu vyššie zmienovaných klišé a stereotypov onoho zlatého veku detektívky. Na rozdiel od mnohých ostatných detektívnych príbehov, ktorých dej je väčšinou zasedený do typického prostredia britského vidieka, Chesterton rozohráva svoje príbehy v mestách. Práve mesto ako výdobytok modernej civilizácie je pre Chestertona ešte poetickéjšie ako vidiek. A detektívi, riešiaci prípady v tomto prostredí, si všimajú každý detail, ako aj zdanlivo obyčajné veci, a tie ich nezriedka dovedú k správne riešeniu.

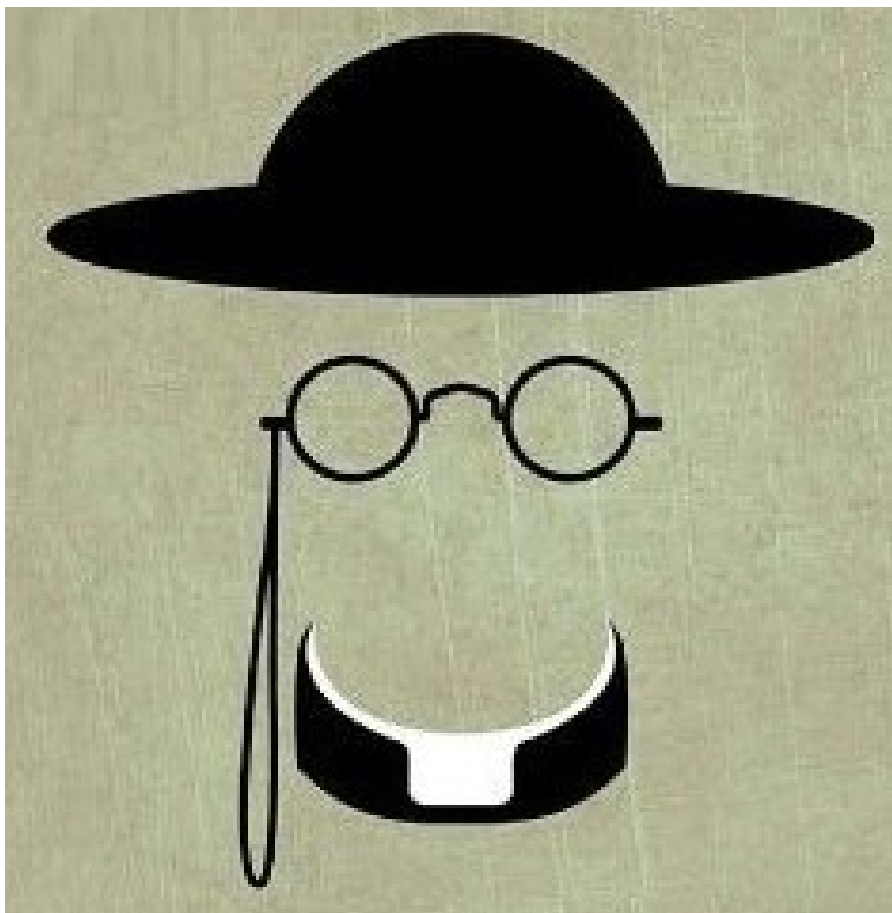
PRIDANÁ HODNOTA

Chesterton prirovnáva k detektívke aj vedu, hoci jeho detektívi nijaké vedecké poznatky a metódy nepoužívajú. Tvrdí, že „každá veda, dokonca aj teológia, je ako veľký kriminálny príbeh. No na rozdiel od detektíva nepátra, pretože niekto prišiel o život, ale naopak, pretože vôbec žije“.

Pretože Chesterton nenávidel umenie pre umenie, usiloval sa obohatiť všetky svoje literárne diela o nejakú pridanú hodnotu. To potvrdzuje aj Antonín Přidal v eseji *Jak postaviť detektívku na hlavu aneb experimenty začínajícího Chestertona*, keď tvrdí, že „písanie malo v jeho očiach zmysel len vtedy, keď tľmočilo autorovu teóriu života“, alebo keď polemizovalo s teóriami, ktoré autor považuje za mylné“. To znamená, že tou pridanou hodnotou bola Chestertonova filozofia. A zdá sa, že práve detektívky boli preňho veľmi vhodným kanálom na šírenie svojej životnej filozofie. Filozofické spisy, eseje a state totiž číta málokto, no napínavé príbehy číta rád skoro každý. A tak Chesterton svojich čitateľov nielen pobavil, ale aj donútil k zamysleniu. Podľa neho by ideálna detektívka mala ľudí priviesť k pochopeniu toho, že na svete nie je treba hľadať len samé zložitosti, ale že existujú aj jednoduché a obyčajné veci, ktoré sú hodné obdivu.

KŇAZ, I BOHÉM

Detektívi účinkujúci v Chestertonových detektívkach sú pomerne rôznorodí. Ak už však ide o postaršieho katolíckeho kňaza pátra Browna, mladého bohém-

skeho básnika Gabriela Symea, ministerského úradníka pána Ponda či bratov Grantovcov, všetci majú isté spoločné znaky. Na rozdiel od Doylovho Sherlocka Holmesa nepoužívajú dedukciu ani vedecké metódy. Čiastočne je to preto, lebo ani Chesterton nebol veľký obdivovateľ moderných vedeckých poznatkov a zástancom složitých vysvetľovaní na konci príbehu. Dá sa však povedať, že všetci Chestertonovi detektívi majú zmysel pre paradox.

Na druhej strane však detektívi Chestertona nie sú ani vedení nevysvetliteľnou intuíciou či inými nadprirodzenými silami, pretože sám autor sa riadil už spomínanou prísahou Britského detektívneho klubu. Chestertonovi detektívi sú však majstrovskí znalci ľudí, plní zdravého rozumu a majú zmysel pre humor. Presne, ako ich autor. Záhady a zločiny riešia tým, že si všimajú drobnosti, ktoré by hocikto prehliadol, a pozerajú sa na veci z inej perspektívy. Je to práve zmysel pre paradox, čo pomáha všetkým Chestertonovým detektívom nazerať na realitu z iného uhla, a tak sa dopátrať pravdy.

ZDRAVÝ ROZUM

Chesterton sa nazýva aj filozof zdravého rozumu. A ako sa zdravý rozum odráža v Chestertonových detektívkach? Jednoducho môžeme povedať, že je

klúčový. Všetci detektívi ho používajú na rozriešenie svojich prípadov. V otcovi Beownovi sa zdravý rozum snúbi aj s vierou. V mnohých prípadoch, keď skeptici nevedia nájsť iné vysvetlenie ako to, že zločin je dielom nadprirodzených síl (*Záhada v hoteli Polmesiac, Spev lietajúcich rýb, Šíp z nebies* atď.), je paradoxne otec Brown tým, kto vďaka zdravému rozumu nájde racionálne vysvetlenie.

Chesterton dokonca označuje zdravý rozum za revoltu. Keď popisuje rodinné zázemie básnika a policajta Gabriela Symea, tvrdí že „sám obklopený od detstva každým mysliteľným druhom revolty, musel sa teda Gabriel uchýliť k revolte, a uchýlil sa k jedinej, čo zostávala – k zdravému rozumu“.

Chestertonove detektívky nie sú len čírou senzáciou, šestákovým krvákom. Splňajú klasické a nutné parametre detektívky, no pozorný čitateľ čoskoro zistí, že v sebe skrývajú ďalší rozmer, hlbšiu podstatu. Sú to totiž bystré pozorovania sveta okolo nás. Chesterton v nich odhaľuje jasné a samozrejme životné pravdy, ktoré by si inak väčšina ľudí pravdepodobne nevšimla či sa nad nimi ani nepozastavila. Pomocou paradoxu núti ľudí sa nad nimi zamyslieť a používať na to i svoj zdravý rozum.

ANNA ROSÁKOVÁ
(Ilustrácie: archív)

Kniha Camille Labas odкрýva najstaršie gruzínske a sčasti aj arménske dejiny

Pevnosť Narikala

Vyššie 500 rokov pred príchodom vierozvestcov Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu v roku 863 prišli zvestovať vieru starým Arménom svätý Gregor a Gruzíncom svätá Nino. Ich pôsobenie bolo úspešné a dosiahli, že vtedajší panovníci sa obrátili na kresťanskú vieru a následne sa aj v roku 314, respektíve v roku 334 dali pokrstiť.

Vierozvestcovia svätý Gregor a svätá Nino sa zaslúžili o to, že Arménsko a Gruzínsko, dve malé krajiny ležiace na rozhraní súperiacich veľmocí – Perzskej a Rímskej ríše, sa stali prvými krajinami na svete, v ktorých sa kresťanstvo stalo štátnym náboženstvom.

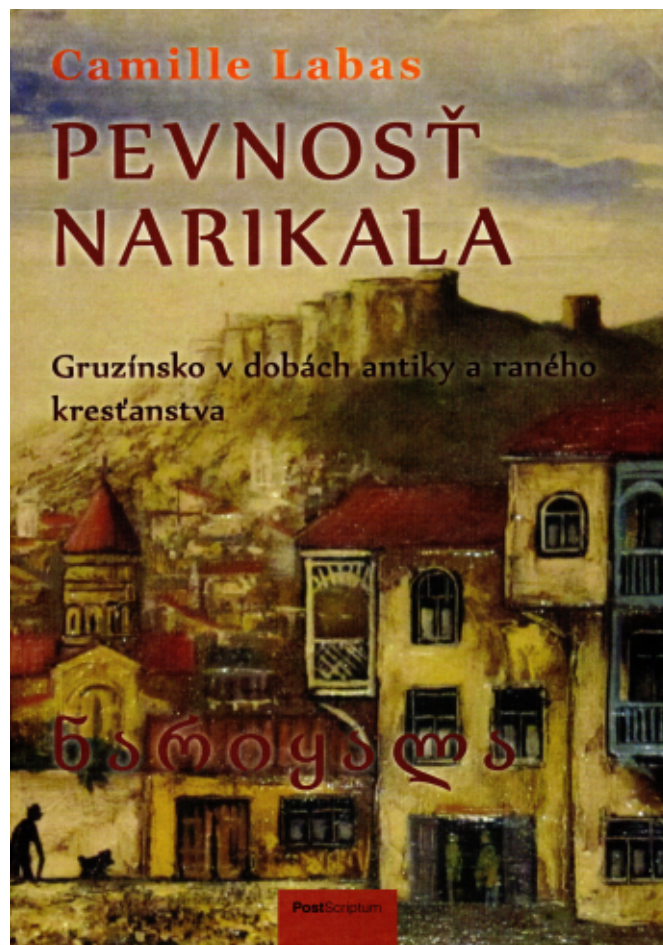
STÁROČNÉ FORMOVANIE

Gruzínsko a Arménsko predstavujú jedinečný kultúrny priestor. Dva nepočítateľné národy žijúce teraz v samostatných štátoch pod majestátnymi končiarimi Kaukazu na území, kde sa stretávali staré civilizácie, ktoré oddávna súperili o vplyv a moc, ale zároveň aj prinášali mnohé významné výdobytky vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti – umenia, architektúry, myslenia, či spravovania spoločnosti. Predovšetkým Peržania, Gréci a Rimania vtlačali svoju pečať nespočetnej pestrosti menších autochtónnych etník rôzneho pôvodu. Mnohé zanikli, splynuli s dominantnými národmi, často pod nemilosrdným útlakom a násilím.

Predkovia súčasných Gruzíncov a Arménov boli súčasťou tohto priestoru od čias dlho predchádzajúcich zmene letopočtov. Ich formovanie sa v moderné národy trvalo stáročia a bolo poznamenané všetkými atribútmi boja o prežitie. Azda aj to spôsobilo, že šíritelia kresťanstva u nich našli vnímavých poslucháčov a múdrych vládcov, ktorý pochopili úžasný civilizačný potenciál nového svetonázoru. Kresťanstvo sa od 4. storočia stalo podstatným znakom ich národnej identity, podnietilo vznik vlastného písma a rozvoj vlastnej literatúry.

ODOLALI ISLAMIZÁCI

Čeliť nájazdom a násilium museli zaiste aj v ďalších storočiach, keď ich geopolitický priestor mal vždy strategickú polohu. Od 7. storočia to bol arabský islam, ktorý expandoval nielen do severnej Afriky, Perzie, Mezopotámie i Sýrie, ale ohrozoval takmer 500 rokov aj Arménsko a Gruzínsko. Pozoruhodné je, že jedine Gruzínci a Arméni odolali sústavnému tlaku a uchránili si svoju kresťanskú identitu

a vieru, ktorá im bola v tom posilou. Zo stáročného lavírovania a duchovných zápasov medzi uctievaním ohňa, zoroastrijzmom, miafyzitistickým a diafyzitistickým kresťanstvom, arabským a perzským islamom, napokon aj ruským vplyvom či sovietskym ateizmom, vyšli Arméni a Gruzínci ako apoštolskí a ortodoxní kresťania.

Tieto dva malé národy vytvorili a tvoria kresťanský ostrovček v mori mohamedánskych krajín a v tejto situácii žijú doteraz. Svedčí to o ich nesmiernej duchovnej sile, o obdivuhodnom presvedčení, o schopnosti obetovať sa pre vieru, pravdu a spravodlivosť.

PEVNOSŤ NAD MESTOM

Pevnosť Narikala je symbolom, ktorý reprezentuje hlavné kultúrno-historické míľniky gruzínskej minulosti – preto sa toto meno stalo názvom knihy. Pevnosť postavili v 4. storočí Peržania, aby mali pod kontrolou úzke údolie rieky Mtkvari, kadiaľ sa po Hodvábnej ceste prepravoval tovar, na ktorý vyrubovali vysoké clo, ale aj preto, aby bránili šíreniu kresťanstva. Využívali ju aj Arabi na islamizáciu Gruzíncov. Neskôr sa práve pod Narikalou rozrástlo gruzínske hlavné mesto Tbilisi a pevnosť slúžila na obranu pred nepriateľmi kresťanstva. Tbilisi sa v ďalších storočiach rozvinulo na najväčšie mesto a kultúrno-politické centrum nielen východného a západného Gruzínska, ale aj celého kaukazského priestoru.

Európa na hrdinské kresťanské národy Gruzíncov a Arménov pozabudla. V dnešných časoch môže byť ich lepšie poznanie azda poučné a inšpiratívne.

CL

Camille Labas: *Pevnosť Narikala. Gruzínsko v dobách antiky a raného kresťanstva*, Bratislava PostScriptum, 2016

Staňte sa členom Klubu časopisu VOX

Časopis VOX je závislý od podpory svojich čitateľov.

Predplatením si časopisu

a získaním aspoň jedného predplatiteľa

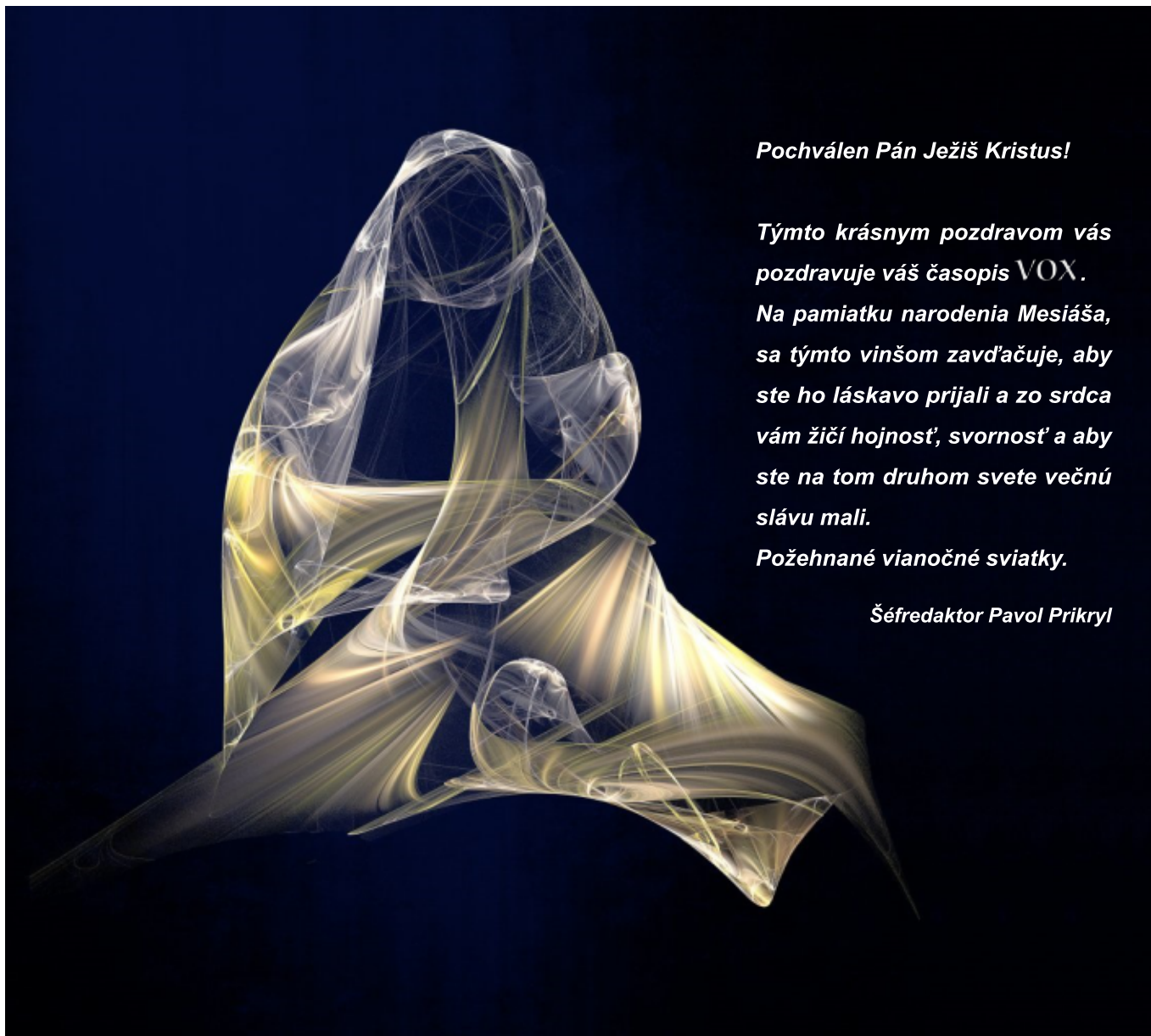
alebo akýmkoľvek finančným darom

sa automaticky stávate členom klubu.

**Členom klubu môže byť jednotlivec, rodina,
spoločenstvo či firma.**

Viac informácií získate na www.vox.prikryl.sk

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Týmto krásnym pozdravom vás pozdravuje váš časopis VOX.

Na pamiatku narodenia Mesiaša, sa týmto vínšom zavďačuje, aby ste ho láskavo prijali a zo srdca vám žičí hojnosť, svornosť a aby ste na tom druhom svete večnú slávu mali.

Požehnané vianočné sviatky.

Šéfredaktor Pavol Prikryl

**Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre**

VOX

**Celý ročník
si môžete objednať**

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby

uved'te

priezvisko a adresu

VOX

**Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre**

Vydáva Rada pre vedu, vzdelanie
a kultúru KBS

Adresa redakcie: Dvojkřížna 4,
821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.
Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikryl.sk,
prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox@prikryl.sk
+421 915 793 811

Číslo bankového konta:
SK03 0200 0000 0035 0204 0751